

Лист про наміри

30221/0/2-24 від 11.12.2024

Пані Крісталіні Георгієвій
Директорці-розпорядниці
Міжнародного валютного фонду
Вашингтон, Округ Колумбія, 20431
США

11 грудня 2024 року

Шановна пані Георгієва!

1. Незаконне і невинувачене вторгнення росії в нашу країну продовжує спричиняти величезні людські, соціальні та економічні втрати. Невпинні атаки призвели до великої кількості жертв серед цивільного населення, понад чверть населення була змушена покинути свої домівки, а пошкодження інфраструктури є значними і продовжують зростати, що має серйозні довгострокові наслідки для нашого населення. Згідно зі звітом «Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення» (*Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA-3)*) за лютий 2024 року, потреби на відбудову впродовж наступного десятиріччя оцінюються на рівні 486 мільярдів доларів США, і ці потреби зростають з кожним днем війни. Попри ці труднощі наш народ продовжує демонструвати мужність, рішучість і стійкість у той час, як макроекономічну, фінансову та зовнішню стабільність було збережено завдяки вмілій політиці та зовнішній підтримці.
2. Наші високі і стабільні результати виконання програми в рамках Механізму розширеного фінансування (EFF) чітко продемонстрували нашу здатність впроваджувати здорову економічну політику, незважаючи на такі складні обставини. Однак ми продовжуємо стикатися з великими ризиками в умовах надзвичайно високої невизначеності через війну. Саме тому наша програма, що підтримується МВФ, разом із значними офіційними фінансовими запевненнями, забезпечує критично важливий фінансовий пакет у розмірі 148 млрд. доларів США на період дії програми. У зв'язку з цим ми особливо вдячні нашим партнерам за їхні зусилля, спрямовані на те, щоб зробити доступними 50 мільярдів доларів США в рамках кредитної ініціативи для України «Надзвичайне прискорення надходжень» (Extraordinary Revenue Acceleration (ERA) Loans for Ukraine Initiative).
3. Метою нашої програми за підтримки МВФ залишається відновлення фінансової та боргової стійкості на майбутню перспективу, а також середньострокової життєздатності. Вона також спрямована на сприяння тривалому зростанню в контексті післявоєнної відбудови та нашої мети – членства в ЄС, до якого ми зробили вирішальний крок з початком переговорів про вступ 25 червня 2024 року. Наша програма за підтримки МВФ покликана вирішити

проблеми платіжного балансу та відновити середньострокову зовнішню життєздатність не лише за базового, а й за несприятливого сценарію. Ми залишаємося відданими проведенню амбітних реформ та реалізації рішучої політики з метою підтримання макроекономічної стабільності та досягнення кращих економічних результатів, навіть в умовах продовження війни. В оновленій редакції Меморандуму про економічну та фінансову політику (МЕФП), що додається, детально викладено економічну програму, яку ми будемо реалізовувати за підтримки МВФ та інших міжнародних партнерів.

4. З огляду на надзвичайно високу невизначеність, нашими цілями в рамках програми залишаються, по-перше, збереження макроекономічної та фінансової стабільності в умовах триваючої війни, з одночасною підготовкою підґрунтя для потужного післявоєнного відновлення. Ми залишаємося зосередженими на відновленні стабільності та проведенні ремонтних робіт на об'єктах життєво важливої інфраструктури, зокрема, в енергетичному секторі, який постраждав від неодноразових атак. Незважаючи на незаконну війну Росії, ми продовжуємо впроваджувати широкомасштабні структурні реформи, що охоплюють державні фінанси, фінансовий сектор, монетарну та валютно-курсову політику, урядування, боротьбу з корупцією та енергетичний сектор. Очікується, що ці зусилля закладуть основу для забезпечення надійних перспектив після завершення війни, коли ми продовжимо поглиблювати наші структурні реформи та імплементувати додаткові реформи у царині макроекономічної політики. Це допоможе відновити середньострокову зовнішню життєздатність, підтримати відбудову, сприяти потужному довгостроковому зростанню та прискорити наш прогрес на шляху до вступу в ЄС.

5. Для цього Шостого перегляду в рамках Програми EFF ми виконали всі кількісні критерії ефективності (ККЕ), як ті, що були встановлені на кінець вересня 2024 року, так і ті, що діють на постійній основі, а також всі індикативні цілі (ІЦ). Ми просимо внести зміни до ККЕ, підвищивши нижню межу чистих міжнародних резервів на кінець березня 2025 року, щоб відобразити позитивний прогноз щодо міжнародних резервів у першому кварталі 2025 року та підтвердити нашу відданість цілям зовнішньої стійкості, а також підтримати належний рівень буферів з огляду на ризики у короткостроковій перспективі.

6. Ми продовжуємо впроваджувати ключові заходи політики та структурні реформи в рамках програми, як зазначено в Таблиці 2 МЕФП і виконали такі структурні маяки, встановлені на кінець жовтня: ми провели діагностичний огляд довоєнної політики та практики середньострокового бюджетування (MTBF) порівняно з найкращими практиками; НБУ оцінив ключові фінансові та операційні ризики для фінансової стабільності та підготував плани на випадок надзвичайних ситуацій; ми проаналізували борги та оцінили фінансовий стан підприємств теплокомуненерго (ТКЕ) за допомогою камеральної перевірки, проведеної авторитетною аудиторською фірмою; та ми розробили політику державної власності, дивідендну політику та стратегію приватизації державних підприємств (ДП). Крім того, для

забезпечення функціональної незалежності нашого енергетичного регулятора НКРЕКП ми прийняли зміни до закону №3915-IX, які звільняють його регуляторні рішення від процедури державної реєстрації (структурний маяк – кінець грудня 2024 року). Крім того, ми дотримувалися постійного структурного маяка щодо банківської системи. Нарешті, як попередній крок до цього перегляду, 28 листопада ми ввели в дію пакет податкових заходів.

7. Ми продовжуємо впроваджувати широкомасштабні реформи, і як демонстрацію відданості виконанню цього зобов'язання ми пропонуємо три додаткові структурні маяки: (i) підготовка комплексної операційної стратегії для НКЦПФР, включаючи ініціювання незалежної перевірки професійної придатності (до кінця січня 2025 року); (ii) підготовка та подання до парламенту законопроєкту про ризик критичних третіх осіб у фінансовому секторі (до кінця травня 2025 року); та (iii) завершення зовнішнього аудиту НКРЕКП третьою стороною, закріпленого в законі, та його публікація (до кінця жовтня 2025 року).

8. Наші міжнародні партнери запевнили нас у своїй подальшій підтримці, щоб допомогти забезпечити відновлення боргової стійкості та фінансування програми у повному обсязі. У рамках наших зусиль з відновлення боргової стійкості, у березні 2023 року ми оголосили про намір провести роботу щодо нашого зовнішнього державного боргу відповідно до параметрів Програми. Після успішного завершення обміну непогашених облігацій уряду та Укравтодору у серпні, ми досягаємо прогресу щодо інших елементів стратегії реструктуризації боргу. У разі погіршення макроекономічних та боргових перспектив ми також зобов'язуємося вжити подальших заходів щодо врегулювання зовнішнього комерційного боргу, якщо це необхідно для відновлення боргової стійкості відповідно до програмних параметрів. Очікується, що такий перегляд відбудеться після того, як надзвичайно висока невизначеність знизиться, або найпізніше — під час передостаннього перегляду програми. У світлі спільних обговорень, які ми проводимо з нашими кредиторами ми просимо завершити перегляд фінансових гарантій.

9. Враховуючи наше успішне виконання програмних цілей на кінець вересня 2024 року, виконання структурних маяків, а також наші тверді політичні зобов'язання на майбутній період, ми просимо завершити Шостий перегляд і виділити кошти в сумі 834,88 млн СПЗ (41,5% квоти), які будуть спрямовані на підтримку бюджету. Меморандум про взаєморозуміння укладений між Національним банком України (НБУ) та Міністерством фінансів України (Мінфін) регулює механізм обслуговування зобов'язань Уряду перед МВФ з боку НБУ від імені Мінфіну.

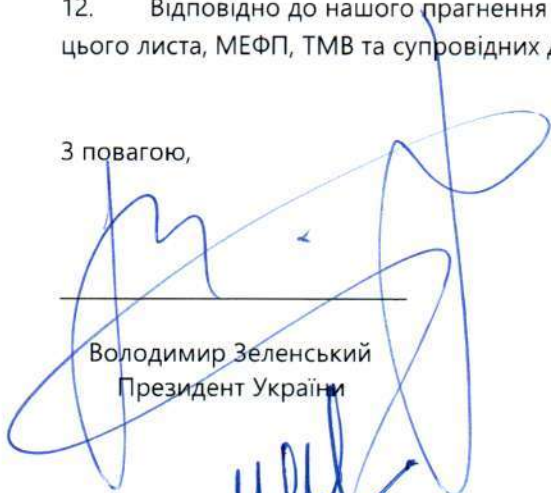
10. На наше переконання, заходи політики, викладені в МЕФП, що додається, є адекватними для досягнення цілей Програми, як за базового сценарію, так і в разі несприятливого сценарію. Беручи до уваги, що ці сценарії характеризуються надзвичайно високим рівнем невизначеності, ми налаштовані продовжувати адаптувати нашу політику до зміни умов. Згідно з політикою МВФ щодо проведення консультацій, ми консультиватимемося

з МВФ щодо вживання таких заходів, а також перед тим, як вносити будь-які зміни до заходів політики, передбачених МЕФП. Ми будемо утримуватися від будь-яких заходів політики, які не відповідають цілям програми та нашим зобов'язанням, викладеним у МЕФП.

11. Ми продовжимо надавати співробітникам МВФ дані та інформацію, необхідні для моніторингу виконання програми, в тому числі шляхом дотримання вимог щодо надання даних, описаних у Технічному меморандумі про взаєморозуміння (ТМВ), що додається.

12. Відповідно до нашого прагнення до прозорості, ми погоджуємося на публікацію МВФ цього листа, МЕФП, ТМВ та супровідних документів Ради Виконавчих директорів.

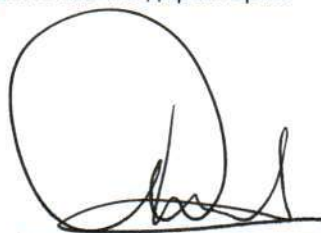
З повагою,

Володимир Зеленський
Президент України

Сергій Марченко
Міністр фінансів України

Денис Шмигаль
Прем'єр-міністр України

Андрій Пишний
Голова Національного банку України

Меморандум про економічну та фінансову політику

I. Передумови, останні економічні події та прогнози

Контекст

1. Неспровоковане, незаконне і невиправдане вторгнення росії в нашу країну продовжує спричиняти величезні людські, соціальні та економічні втрати. Кількість жертв серед цивільного населення продовжує зростати, близько чверті усього населення було змушене покинути свої домівки, а ракетні удари по всій країні, зокрема руйнівні атаки на нашу енергетичну інфраструктуру, і далі тривають. Незважаючи на всі руйнування, страждання та виклики, наш народ продовжує демонструвати надзвичайні мужність і стійкість, а макроекономічну, фінансову та зовнішню стабільність вдалося зберегти. Тим не менш, ми продовжуємо стикатися з серйозними проблемами: дефіцит бюджету залишається дуже значним, що викликає великі потреби у зовнішньому та внутрішньому фінансуванні, а необхідність захисту основних функцій держави в умовах жорстких фінансових обмежень змушує нас іти на складні політичні компроміси.

2. Програма в рамках Механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility - EFF) забезпечує надійний якір для нашої економічної політики, і ми продовжуємо демонструвати високі показники в рамках цієї програми. Механізм допоміг мобілізувати пакет зовнішнього фінансування від наших міжнародних партнерів, загальний обсяг якого зараз становить 148 млрд доларів США на період дії програми (2023Q2–27Q1). У ці надскладні часи зазначена програма створила можливість підвищити передбачуваність нашого макроекономічного управління, а також залишається ключовим якорем для нашої економічної політики. Ми і надалі зобов'язуємося дотримуватись визначених програмою цілей, і підтвердженням цьому є наше впевнене впровадження макроекономічних та структурних реформ, продемонстроване дотепер. Регулярні надходження зовнішнього фінансування підкреслюють відданість наших міжнародних партнерів нашій стабільності, реформам та відновленню.

3. Плануючи на наступний рік, незважаючи на війну, що триває, ми залишаємося відданими здоровій політиці, яка підтримує макроекономічну та фінансову стабільність. Наші зовнішні партнери також надали запевнення, що будуть доступні належні ресурси, які допоможуть профінансувати наш бюджет і задовольнити наші все ще значні потреби у зовнішньому фінансуванні. У зв'язку з цим ми особливо вдячні ЄС та нашим двостороннім партнерам із Групи семи за їхні зусилля, спрямованні на виділення фінансування в розмірі 50 млрд доларів США, забезпеченого в рамках кредитної ініціативи для України «Надзвичайне прискорення надходжень» (ERA). Це фінансування допоможе задовольнити наші потреби на умовах, що відповідають меті програми з відновлення боргової стійкості.

4. Офіційний початок переговорів про вступ України до ЄС у червні став історичною віхою, яка закладає основу для нашого шляху до євроінтеграції та сприяє зміцненню

стабільності та довгостроковому зростанню. Реформи, спрямовані на вступ до ЄС, зміцнять нашу економіку та інституції, оскільки вони є вкрай важливими для створення умов для збільшення інвестицій та зростання в майбутньому. Наш статус як країни - кандидата на вступ до ЄС передбачає, що вибір регуляторного режиму, визначеного законодавством ЄС, окреслить рамки нашого процесу відновлення та відбудови. Поступова інтеграція до внутрішнього європейського ринку має збільшити обсяги торгівлі та стимулювати передачу технологій в українську економіку, сприяючи відновленню. У 2024–2027 роках План України та інструмент Ukraine Facility загальним обсягом 50 млрд євро разом із фінансуванням ERA забезпечать критично важливу підтримку потреб нашого бюджету, зусиль з відновлення, відбудови та модернізації на нашому шляху до членства в ЄС.

Економічний прогноз

5. Економічна активність залишалася стійкою, незважаючи на напругу на енергетичному ринку та ринку праці, а у 2025 році економіка продовжить відновлюватися, незважаючи на те, що війна росії триває довше, а дефіцит енергоресурсів зменшуватиметься.

- Економічна активність була стійкою у першому півріччі 2024 року, незважаючи на широкомасштабний дефіцит, спричинений масштабними атаками на енергетичну інфраструктуру (близько 50% енергетичних потужностей було пошкоджено або зруйновано). Відновлення продовжилось у III кварталі: зростання оцінюється на рівні 3,8% р/р завдяки ранньому збиранню врожаю в липні та помітному скороченню дефіциту енергоресурсів у серпні та вересні.
- Очікується, що зростання становитиме близько 4 відсотків у 2024 році. При цьому очікується сповільнення відновлення в останньому кварталі через вплив енергетичних атак та очікуване зниження активності у збиранні врожаїв, що компенсується очікуваним зростанням експорту в рамках Чорноморського коридору та стійким зростанням споживання. Очікується, що продовження ремонту та відновлення в енергетичному секторі (в тому числі завдяки новим потужностям газових турбін) та стимулююча фіскальна політика підтримають економіку в найближчі місяці. У зимовий сезон очікується певний дефіцит енергоресурсів, у тому числі через вищий попит, але вплив на економіку буде пом'якшений завдяки нашим комплексним заходам, таким як протиракетна оборона, ремонтні роботи, збільшення імпорту з ЄС (до максимального показника 2,1 ГВт) та додаткові потужності з генерування електроенергії (наприклад, газові турбіни).
- Інфляція, яка сповільнилася з 26,6% р/р наприкінці 2022 року до 3,3% р/р у травні, знову зросла дещо швидше, ніж очікувалося, до 9,7% р/р у жовтні під тиском зростання витрат на енергоносії та робочу силу, а також перенесення наслідків девальвації. Очікується, що інфляція зросте до 10 відсотків до кінця року через тиск з боку витрат бізнесу на робочу силу та зростання вартості енергоресурсів, подальше перенесення наслідків минулої девальвації валюти та вичерпання сприятливого ефекту бази порівняння від цін на сирі продукти харчування, який допомагав стримувати інфляцію на початку року. Подальша

стабілізація ситуації в енергетичному секторі, більші врожаї та стимулююча фіскальна політика підтримуватимуть зростання у 2025 році, яке очікується на рівні 2,5–3,5 відсотка. Завдяки належному реагуванню монетарної політики та послабленню тиску з боку цін на продукти харчування та енергоносії очікується, що інфляція сповільниться до 7,5% на кінець 2025 року після прискорення в першій половині року, зумовленого передусім ефектом бази порівняння.

- Очікується, що у 2024 році дефіцит поточного рахунку розшириться до 15,9 млрд доларів США (з 9,6 млрд доларів США у 2023 році), незважаючи на покращення торговельного балансу та зменшення потоків за виплатою комерційного боргу, що відображає сповільнення надходження грантів та погіршення первинного сальдо на тлі вищих відсоткових платежів державного сектору та валютної лібералізації, серед інших факторів. Очікується, що завдяки зовнішньому кредитному фінансуванню резерви на кінець року становитимуть 42,3 млрд доларів США (112% за показником оцінювання достатності резервів АРА). У 2025 році дефіцит поточного рахунку розшириться до 29,3 млрд доларів США через подальше скорочення грантового фінансування, високі потреби в імпорті та нижчий врожай зернових у 2024 році. Прогнозується, що за підтримки значного офіційного фінансування валові резерви сягнуть 43,3 млрд доларів США на кінець 2025 року, або 100,5% за показником АРА.
- Після знецінення на 12,2 відсотка до кінця липня 2024 року з моменту переходу до режиму керованої гнучкості, гривня залишалася загалом стабільною. Валютні інтервенції залишаються значними для покриття структурного дефіциту на фоні зростання чистого попиту на іноземну валюту приватного сектора (водночас покриваючи структурний надлишок валюти державного сектора). Спред між офіційним та готівковим курсами залишався невеликим.
- Зростання кредитування продовжує відновлюватися, чому головним чином сприяють покращення ділової активності, інструменти кредитних гарантій та зниження відсоткових ставок. Роль державної підтримки у кредитуванні бізнесу (програма 5-7-9) знижується, в той час як в іпотечному кредитуванні продовжує домінувати програма субсидій (єОселя). Загальний обсяг непрацюючих кредитів продовжує зменшуватися, тоді як рівень дефолтів за кредитами знижується і наближається до довоєнного рівня. Банківська система залишається прибутковою та високоліквідною на фоні все ще стрімкого зростання депозитів.

6. Економіка може відновитися швидше, особливо якщо ситуація з безпекою поліпшиться скоріше, ніж очікується. Декілька факторів можуть сприяти більш потужному відновленню, насамперед, зниження безпекових ризиків, що сприятиме швидшому поверненню мігрантів та покращенню настроїв, а також швидшому вирішенню проблем з постачанням, пов'язаних з війною, та більш стабільному доступу до морських портів та інших шляхів постачання. Наші зусилля, спрямовані на залучення ресурсів для критично важливих проєктів з відновлення та ремонту, в тому числі в енергетичному секторі для подолання дефіциту енергоресурсів, також сприятимуть як більш потужному зростанню, так і швидшому

прогресу в запланованій децентралізації енергетичного сектору. У середньостроковій перспективі наше економічне зростання може бути прискорене завдяки рішучому впровадженню структурних реформ, у тому числі в контексті інтеграції до ЄС, значним інвестиціям у відбудову, включаючи притік приватних інвестицій, а також швидшому поверненню мігрантів.

7. Незважаючи на стійке зростання протягом останнього часу, залишаються ризики недовиконання прогнозу на тлі надзвичайно високої невизначеності. Безпеківі ризики можуть зберігатися довше, ніж очікується, що чинитиме тиск на нашу фіскальну позицію та призведе до виникнення додаткових потреб у фінансуванні. Триваліша або інтенсивніша війна негативно вплине на настрої компаній та домогосподарств, а також на курсові та інфляційні очікування, перешкоджатиме поверненню мігрантів, поглибить диспропорції на ринку праці, затримає приватні інвестиції, і все це негативно впливатиме на економічне зростання. Можуть суттєво перерватися експортні транзитні маршрути, може бути завдано подальшої масштабної шкоди енергетичній інфраструктурі, або можуть повторитися перебої в ланцюгах поставок, що вплине на виробничі витрати та прибутковість підприємств. Хоча короткострокові ризики щодо зовнішнього фінансування зменшилися після нещодавніх виплат та підписання угоди про фінансування ERA, дефіцит або затримки фінансування можуть повторитися, посилюючи фінансові обмеження та вимагаючи складних компромісів у політиці. Більше того, у разі матеріалізації таких ризиків може бути важко мобілізувати необхідні додаткові обсяги внутрішнього фінансування.

II. Макроекономічна та структурна політика на 2025–2027 роки

A. Огляд

8. Кінцевою метою нашої економічної програми, яка підтримується МВФ, є відновлення фіскальної та боргової стійкості, підтримка зовнішньої та фінансової стабільності, й відновлення середньострокової зовнішньої життєздатності. Це є основою для сприяння довгостроковому зростанню в контексті післявоєнної відбудови та нашого шляху до вступу в ЄС. Наша економічна програма як і раніше зосереджена на двоетапному підході, який передбачає як збереження стабільності, так і одночасне просування необхідних структурних реформ з одночасним плануванням розширення та поглиблення реформ після завершення війни.

- Наразі нашу увагу зосереджено на підтримці макроекономічної, зовнішньої та фінансової стабільності, щоб зміцнити потенціал України на її шляху до перемоги. Наша програма передбачає заходи політики, спрямовані на забезпечення надійного виконання бюджету у 2025 році, що узгоджується з міцним середньостроковим бюджетним плануванням, яке визначатиме бюджетно-податкову політику та оцінку фінансових розривів. Керована гнучкість обмінного курсу посилює стійкість української економіки та валютного ринку, сприяє кращій адаптації до внутрішніх та зовнішніх шоків, а також зменшує ризики накопичення валютних дисбалансів. Заходи монетарної політики призвели до покращення

інфляційних очікувань на початку поточного року, що дозволило знизити вартість запозичень для уряду та приватного сектору. Водночас, незважаючи на війну, ми також впроваджуємо цілеспрямовані структурні заходи, які охоплюють державні фінанси, фінансовий сектор, монетарну та валютно-курсову політику, державне управління, боротьбу з корупцією та енергетичний сектор, з метою підготовки підґрунтя для післявоєнного зростання в Україні. Важливо, що соціальні видатки є захищеними, наскільки це можливо.

- Незважаючи на перспективу тривалішої війни, ми впевнені, що програма EFF забезпечує належну основу для досягнення наших цілей щодо відновлення зовнішньої життєздатності у 2027 році. Маючи значний досвід роботи в рамках програми EFF, продемонстровану відданість впровадженню політичних реформ та постійну підтримку з боку зацікавлених сторін в українському суспільстві та міжнародних партнерів, ми здатні протистояти новим викликам в міру їхньої появи.
- Коли війна вщухне, що очікується наприкінці 2025 року за базовим сценарієм, ми будемо спиратися на вже досягнутий суттєвий прогрес і змістимо фокус на більш масштабні структурні реформи, спрямовані на закріплення макроекономічної стабільності та відбудову, щоб сприяти економічному зростанню і, таким чином, допомогти відновленню зовнішньої життєздатності в середньостроковій перспективі. Коли дозволять умови, Україна повернеться до довоєнних засад політики. Прогрес на шляху до вступу до ЄС буде головним орієнтиром нашої політики; ми взяли на себе зобов'язання здійснити широкий спектр заходів на підтримку цього в рамках Інструменту ЄС для України.

9. Ми визнаємо аналіз, проведений експертами МВФ щодо оновленого песимістичного сценарію, і зобов'язуємося швидко вжити всіх необхідних заходів для забезпечення успіху програми та стабільної економіки.

- З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну ми неодноразово рішуче вживали заходів для реагування на потрясіння в міру їх матеріалізації, ретельно балансуємо між необхідністю швидкого та ефективного реагування та соціальними міркуваннями. Спираючись на цей досвід, ми рішуче відреагуємо у разі потенційного негативного сценарію, з метою забезпечення ефективного функціонування державних установ, вживаючи необхідних заходів для збереження економічної та фінансової стабільності та підтримки стійкості боргу на перспективній основі. За умов реалізації оновленого песимістичного сценарію, як визначено в аналізі експертів МВФ, ми готові вжити додаткових дієвих фіскальних заходів, включаючи визначення додаткових заходів податкової політики, які можна ефективно та швидко впровадити або заходів у сфері видатків, що ґрунтуються на підвищенні ефективності. Зокрема, ми будемо керуватися Національною стратегією доходів (НСД), наріжним каменем наших зусиль, спрямованих на посилення мобілізації доходів. Паралельно ми також визначимо додаткові обсяги внутрішнього фінансування, необхідного для забезпечення швидкого закриття фінансових розривів, не ставлячи під загрозу економічну та фінансову стабільність або боргову стійкість. Ми також готові використовувати наші золотовалютні резерви, скоригувати нашу

монетарну політику та провести перекалібрування заходів валютного контролю для збереження макрофінансової стабільності в разі потреби. Це дуже складні балансуєчі дії, і ми вітаємо той факт, що наші партнери готові надати додаткові фінансові ресурси, достатні для закриття фінансових розривів і збереження боргової стійкості за умов реалізації негативного сценарію; ми маємо рішучий намір виконати свою частину зобов'язань для забезпечення розподілу тягаря коригування.

- Ми однаковою мірою зосереджені на визначенні заходів політики, які зможуть допомогти нам досягти високих і стійких темпів зростання, в тому числі за допомогою сценаріїв зростання, які мотивують пріоритети реформ, спрямованих на вступ до ЄС. Наше середньо- та довгострокове зростання в повоєнний період буде вирішальною мірою залежати від каталізації високих і стійких рівнів інвестицій, підтримки притоку мігрантів, відновлення людського капіталу та створення сприятливого бізнес-середовища, яке могло б сприяти зростанню сукупної факторної продуктивності (СФП), що допоможе наблизитися до європейських рівнів доходів. У цьому плані вирішальний вплив могло б мати створення рамкових механізмів для післявоєнної відбудови, які б дозволили нам поглинути значні офіційні ресурси, а також каталізувати приватний капітал, у тому числі прями іноземні інвестиції. Реформи, необхідні для досягнення стратегічної мети вступу до ЄС у поєднанні з поступовою інтеграцією до європейського внутрішнього ринку через Угоду про асоціацію та Угоду про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі, будуть вкрай важливими компонентами такої стратегії. Реалізація цих широкомасштабних політик та реформ вимагатиме від нас непохитної відданості протягом тривалого періоду.

В. Бюджетно-податкова політики

10. **Ми досягли всіх фіскальних цілей на кінець вересня 2024 року, незважаючи на надзвичайно складні умови, спричинені російською війною. Зокрема,:**

- Податкові надходження продовжували випереджати очікування і склали (за винятком внесків на соціальне страхування) 1 527,9 млрд грн, перевищивши мінімальний рівень у 1 398,6 млрд грн **(Кількісний критерій ефективності)**.
- Високі доходи разом із жорсткою пріоритизацією необоронних категорій видатків призвели до того, що на кінець вересня первинне касове сальдо сектору загального державного управління без урахування грантів склало 651 млрд грн (за обмінним курсом програми), що перевищує мінімальний рівень, передбачений програмою, на рівні 368,3 млрд грн **(Кількісний критерій ефективності)**.
- Відповідно, загальне сальдо без урахування грантів становило 898,1 млрд грн (за обмінним курсом програми), що перевищує нижню межу, встановлену на рівні -1 123,1 млрд грн **(Індикативний цільовий показник)**.

- Обсяг виданих державних гарантій склав 22,7 млрд грн, що значно нижче скоригованого верхнього граничного рівня у 61,6 млрд грн (**Кількісний критерій ефективності**).
- Накопичена прострочена кредиторська заборгованість (внутрішня заборгованість) склала 1,7 млрд грн станом на кінець вересня, що нижче верхнього граничного рівня у 1,8 млрд грн (**Індикативний цільовий показник**).
- Видатки на соціальну сферу на кінець вересня склали 427,7 млрд грн, перевищивши нижню межу у 390,0 млрд грн (**Індикативний цільовий показник**).

11. До кінця цього року ми впроваджуємо фіскальну політику відповідно до змін до бюджету 2024 року. Зміни до бюджету передбачають додаткові витрати, що відображають необхідність забезпечення потреб національної оборони з одночасними чіткими пріоритетами для інших категорій. Незважаючи на це, ми залишаємося відданими забезпеченню достатніх ресурсів для системи соціального захисту, в тому числі для задоволення потреб ветеранів війни та вразливих груп населення. Нижня межа видатків на соціальну сферу (**Індикативний цільовий показник**) підкреслює наше зобов'язання захистити ці видатки. Ми також будемо прагнути до того, щоб доходи, особливо податки, досягли нашого плану на решту року і забезпечили належний рівень розподілу навантаження. Загалом у 2024 році ми і далі очікуємо, що загальне сальдо сектору державного управління без урахування грантів становитиме -1 850 млрд грн або близько 24,3 відсотка ВВП. Наш прогрес у виконанні бюджету і далі відстежується за допомогою граничного рівня первинного сальдо необоронного сектору державного управління без урахування грантів (**Кількісний критерій ефективності**) та граничного рівня загального касового сальдо сектору загального державного управління без урахування грантів (**Індикативний цільовий показник**).

12. Щоб забезпечити належні надходження до бюджету, ми нещодавно доклали важливих зусиль для мобілізації податків і готові зробити більше:

- 10 жовтня Парламент затвердив у другому читанні пакет змін до Податкового кодексу. Пакет містить низку заходів, що передбачають, зокрема, (i) підвищення ставки військового збору з 1,5 до 5 відсотків; (ii) розширення бази військового збору шляхом поширення його на платників спрощеної системи оподаткування; (iii) запровадження презумптивного оподаткування на автозаправних станціях; та (iv) підвищення ставки податку на прибуток небанківських фінансових установ (за винятком страхових компаній) до ставки, що вже застосовується до банків (25 відсотків). Він також включає другий рік поспіль податок на прибуток банків (50%), повторення якого ми маємо намір уникати в наступні роки на користь якісних, постійних заходів.
- Ми також вживаємо заходів для гармонізації нашого Податкового кодексу з директивами ЄС. На основі прийнятих у вересні законів, які поступово наблизять акцизи на пальне до рівня ЄС, ми прийняли паралельно закон про акцизи на тютюнові вироби 4 грудня. Наступного року ми розпочнемо обговорення з партнерами з ЄС наступних кроків щодо приведення наших податків у відповідність до вимог ЄС.

- Враховуючи, що ми залишаємося дуже вразливими до потенційних шоків і наш простір для маневру є і далі обмеженим, ми готові реагувати на бюджетні шоки — або дефіцит видатків, або нові потреби у видатках — підвищенням податків. Як і раніше, ми розглядаємо підвищення основної ставки ПДВ як найефективніше потенційне джерело додаткових надходжень на цьому етапі, і воно посідає центральне місце у нашому плануванні на випадок непередбачуваних обставин. Крім того, цей намір підкреслює нашу відданість політиці збереження стабільності та відновлення фіскальної і боргової стійкості через фіскальне коригування на основі доходів.

13. Підготовка бюджету на 2025 рік відбувається відповідно до графіка і відповідає припущенням програми та параметрам фінансування. Щодо процесу, то перше читання закону про бюджет на 2025 рік відбулося 31 жовтня, після чого переглянутий бюджет був поданий до Парламенту 8 листопада для другого читання. Ми очікуємо його ухвалення Парламентом до кінця місяця.

- *Видатки.* Бюджет передбачає видатки у розмірі 5 065 мільярдів гривень або приблизно 58 відсотків ВВП, що відображає наші очікування, що війна продовжиться і наступного року. Цей дуже високий рівень видатків відображає пріоритет, який ми надаємо обороні, незважаючи на наші зусилля з пошуку можливостей для економії в інших сферах. Ми також залишаємося відданими забезпеченню належного соціального захисту, і, як і в 2024 році, продовжимо виділяти належні асигнування на ці програми.
- *Доходи.* Ми очікуємо, що надходження від податкових заходів, описаних вище, за нашими оцінками, становитимуть близько 141 млрд грн або близько 1,6 відсотка ВВП. Визнаючи важливість отримання цих надходжень для належного виконання бюджету 2025 року, до розгляду цього перегляду Радою директорів МВФ 28 листопада ми ввели у дію пакет податкових заходів (Закон №11416-д), ухвалений Парламентом (**попередній захід**). Загальні надходження без урахування грантів для цілей бюджетної підтримки становитимуть 3 355 млрд грн, з яких переважну більшість становитимуть податкові надходження.
- *Сальдо.* Наступного року ми й надалі матимемо значний бюджетний дефіцит, а загальний дефіцит у 2025 році без урахування грантів, як очікується, становитиме 1 710 млрд грн (19,7 відсотків ВВП). Як і з самого початку програми, цей дефіцит буде профінансовано за рахунок підтримки наших зовнішніх партнерів. Найбільші зовнішні надходження для фінансування бюджету наступного року будуть від механізму ERA Групи семи. Ми залишаємося відданими забезпеченню того, щоб фінансування ERA було інкорпоровано у спосіб, що узгоджується із фіскальною траєкторією в рамках програми (протягом 2025 року – I кварталу 2027 року). З цією метою ми будемо адмініструвати ці потоки як бюджетну підтримку і забезпечимо, щоб фінансування: (i) прозоро включалося до бюджету; (ii) враховувалося в нашій казначейській звітності; (iii) виплачувалося на єдиний казначейський рахунок; і (iv) не спрямовувалося до будь-якого спеціального фонду без попереднього узгодження з країною-донором.

14. Щоб закріпити середньострокове бюджетне планування. Ми починаємо роботу над Бюджетною декларацією на наступний рік. Цьогорічна бюджетна декларація стала корисним якорем для бюджетних дискусій, і ми очікуємо, що бюджетна декларація наступного року, що охоплює 2026–2028 роки, стане ще більш значущою. Ми очікуємо, до вона слугуватиме важливим якорем для фіскальної політики у післявоєнний період. Ми визнаємо важливість надійних засад середньострокової фіскальної політики як для підтримки наших зусиль з повернення до стійкості, так і для планування відновлення та відбудови. Таким чином, після консультацій з МВФ, ми підготуємо та подамо бюджетну декларацію на наступний рік вчасно та відповідно до параметрів програми (**Структурний маяк на кінець червня 2025 року**).

15. Ми визнаємо, що необхідно буде завершити повернення до фіскальної та боргової стійкості шляхом досягнення первинного профіциту на рівні 1/2-1 1/2 відсотка ВВП у середньостроковій перспективі після закінчення війни з росією. Ми залишаємося відданими проведенню фіскального коригування для сприяння відновленню фіскальної та боргової стійкості. Це вимагатиме постійних зусиль, спрямованих на забезпечення податкових надходжень, достатніх для задоволення повоєнних потреб у видатках (включаючи відновлення та відбудову і нові повоєнні соціальні пріоритети), а також зменшення потреби у зовнішньому фінансуванні, відповідно до стратегічних цілей НСД.

16. З кожним днем, поки триває війна росії, вже й так приголомшливі потреби у відновленні зростають. В останньому звіті «Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення» (RDNA-3), опублікованому 15 лютого 2024 року, потреби у відбудові оцінено на рівні 486 млрд доларів США протягом наступних десяти років. Відтоді атаки на енергетичну та іншу інфраструктуру призвели до подальшого зростання збитків. Вирішення найнагальніших потреб, сконцентрованих у житловому, транспортному, торговельному та промисловому секторах буде життєво важливим для надання основних державних послуг, відновлення виробничого потенціалу економіки та забезпечення належного соціального захисту. Ремонт і відновлення у цих сферах також сприятиме поверненню біженців. При розгляді ініціатив у цій сфері, ми будемо стежити за тим, щоб ці заходи узгоджувалися з поверненням до фіскальної та боргової стійкості. З цією метою ми ретельно оцінюватимемо структуру фінансування і шукатимемо фінансування на дуже пільгових умовах. Крім того, ми будемо стежити за тим, щоб механізми, які використовуються для фінансування відбудови, відповідали принципам інтегрованого управління публічними інвестиціями, щоб забезпечити включення проєктів з відбудови до середньострокового бюджетного планування (див. ¶[29]).

С. Стратегія фінансування

17. Наша стратегія фінансування і далі зосереджена на забезпеченні своєчасного та передбачуваного зовнішнього фінансування на належних пільгових умовах. Ймовірність тривалішої війни та пов'язані з нею витрати тягнуть за собою ще більший дефіцит фінансування, який становить 148 млрд доларів США за період дії програми. Ми тісно

співпрацюємо з нашими донорами та визначили джерела для забезпечення цієї потреби у фінансуванні:

- *Ми дуже вдячні за суттєву підтримку бюджету з боку наших донорів:* З початку дії програми ми отримали 60,6 млрд доларів США, з яких 27,3 млрд доларів США було виплачено впродовж періоду з січня по 14 листопада 2024 року. До кінця року ми очікуємо отримати ще 13,6 млрд доларів США.
- *Ми маємо тверді фінансові зобов'язання на наступні 12 місяців нашої програми за підтримки МВФ:* Ми отримали гарантії фінансування на суму 36,6 мільярда доларів США (без урахування фінансування з боку МВФ) протягом січня 2025–грудня 2025 року. Це фінансування включає внески багатосторонніх установ та офіційних двосторонніх донорів, а також частину в розмірі 21,9 мільярда доларів США з механізму ERA на суму 50 мільярдів доларів США. Надання підтримки в передбачених обсягах, на передбачених умовах і в передбачені терміни буде життєво важливим для підтримання економічної та фінансової стабільності.
- *Ми маємо хороші перспективи для фінансування решти періоду дії програми:* Ключові партнери запевнили нас у своїй подальшій підтримці й після грудня 2025 року, що допоможе гарантувати, що наша програма буде повністю профінансована.

18. Ми визнаємо, що фінансування бюджету та підтримання стабільності вимагатиме за потреби мобілізації ресурсів на ринку ОВДП.

- Відповідно до нашої стратегії реалізації змін до бюджету 2024 року, ми збільшили обсяги випуску на внутрішньому ринку. Таким чином, за перші 10 місяців 2024 року ми мобілізували чисте внутрішнє фінансування за рахунок облігацій на суму 480,5 млрд грн (приблизно 11,8 млрд доларів США) на загальних ринкових умовах, що дозволило нам до цього часу у поточному році досягти передбачуваного рівня пролонгації на рівні 152 відсотка. Для того, щоб продовжити значне поглинання наших нещодавніх зовнішніх запозичень, ми внесли зміни до нормативно-правових актів щодо обов'язкових резервів на вересневому засіданні КМП НБУ (1[46]). З початку року близько 85 млрд грн було випущено у формі бенчмарк-облігацій, які банки можуть використовувати для виконання резервних вимог. Ми готові й надалі за необхідності посилювати зусилля, щоб допомогти задовольнити наші потреби у фінансуванні до кінця 2024 року.
- Враховуючи значну ліквідність, все ще наявну та очікувану в банківській системі, ми продовжуємо шукати та впроваджувати шляхи підтримання банківського фінансування. Це включає вивчення потоку ліквідності в банківську систему, в тому числі у розрізі кожного окремого банку і банківської групи, для розробки цільових стратегій для заохочення збільшення обсягів купівлі державних облігацій, за підтримки спільної робочої групи під егідою Ради з фінансової стабільності (РФС). З відповідним поєднанням підходів такі заходи можуть допомогти забезпечити чисте внутрішнє фінансування протягом періоду дії програми.

Успішне розміщення внутрішніх боргових цінних паперів у поєднанні зі своєчасним зовнішнім фінансуванням на відповідних пільгових умовах дозволить нам виконати бюджет відповідно до плану, уникнути заборгованості та надалі уникати емісійного фінансування. Це також забезпечить фінансування бюджету у такий спосіб, який відповідатиме цілям захисту макроекономічної та фінансової стабільності, а також відновленню боргової стійкості.

19. Ми продовжимо вдосконалювати управління державним боргом, грошовими коштами та ліквідністю казначейства:

- Ми забезпечимо, щоб наші стратегія управління боргом і надалі відповідали цілям програми щодо боргової стійкості. Ми оновимо Середньострокову стратегію управління державним боргом (MTDS), після реалізації поточних планів щодо вирішення питання з зовнішнім комерційним боргом, в тому числі цінних паперів з прив'язкою до ВВП. Ми також зобов'язуємося посилити нашу спроможність з управління боргом, у тому числі шляхом збільшення штату та проведення тренінгів. Ми продовжимо підтримувати розвиток внутрішнього ринку державних боргових зобов'язань, в тому числі за допомогою середньострокових зусиль, спрямованих на підтримку привабливості інструментів, випущених на місцевому ринку, та диверсифікацію кола інвесторів (включаючи заохочення участі нерезидентів). Крім того, наші зусилля повинні сприяти у середньостроковій перспективі доступу до міжнародних ринків капіталу, що узгоджуватиметься із цілями забезпечення прийнятності рівня боргу, а відтак дозволить ринку облігацій відігравати активну роль у відбудові.
- *Управління грошовими коштами та ліквідністю казначейства:* очікуване надання масштабного фінансування, у тому числі через ініціативу ERA, а також ризики для виконання бюджету, пов'язані з війною, що триває, підкреслюють необхідність посилення спроможності у цій сфері. Щоб уникнути вразливостей, посилити контроль за виконанням бюджету та допомогти знизити волатильність та операційні витрати на управління казначейськими ресурсами, ми прагнемо до подальшого вдосконалення прогнозування ліквідності та управління грошовими коштами. З цією метою, ми продовжуємо переглядати результати діагностичної оцінки управління грошовими коштами та ліквідністю казначейства, яку ми провели за технічної допомоги МВФ, вивчаючи найкращі міжнародні практики щодо ролі міністерств фінансів, казначейств, центральних банків та агентств з управління боргом, а також визначаємо подальші кроки.

D. Фіскальні структурні реформи

22. Ми продовжуємо реалізацію нашої програми структурних реформ, спрямованих на підтримку наших цілей розвитку та шляху вступу до ЄС. У сфері державних фінансів ми зосередимося на наступних напрямках: (i) залучення надходжень для задоволення потреб у коштах для відбудови та фінансування соціальних видатків, керуючись про цьому метою підвищення ефективності, справедливості і простоти податкової системи, через застосування власної НСД; (ii) покращення нашої системи управління державними інвестиціями та

державними фінансами шляхом посилення процесів державного інвестування, циклу управління проєктами та контролю за зобов'язаннями; (iii) реформування та зміцнення пенсійної системи та системи соціального захисту, (iv) посилення фіскальної прозорості та управління фіскальними ризиками; та (v) забезпечення фіскальної стійкості та передбачуваності бюджетної політики шляхом посилення середньострокового бюджетного планування (СБП).

Мобілізація надходжень

23. Наші зусилля, спрямовані на збільшення доходів через податкову політику та адміністративні реформи, скеровуються НСД. НСД, ухвалена в грудні 2023 року, має на меті створення справедливого та конкурентного податкового середовища для забезпечення надходжень, достатніх для досягнення наших повоєнних цілей розвитку, зберігаючи при цьому фіскальну та боргову стійкість. Стратегічні цілі включають збільшення податкових надходжень шляхом закриття існуючих можливостей для ухилення від сплати податків, підвищення рівня комплаєнсу та боротьбу з тіньовою економікою. Зараз наша увага зосереджена на впровадженні НСД, ми розробили детальні плани впровадження з конкретними графіками для реформ у царині податкового адміністрування, митниці та податкової політики. Ми будемо здійснювати ретельний моніторинг упровадження планів імплементації НСД і публікуватимемо щороку в березні, починаючи з 2025 року, комплексний звіт про стан справ для відображення прогресу реформ та забезпечення підзвітності в рамках комплексної, прозорої та уніфікованої системи звітності. Ми вже створили Координаційні комітети НСД при ДМС та ДПС для нагляду за впровадженням реформи. Ми продовжимо утримуватися від заходів податкової політики та адміністрування, що можуть негативно вплинути на базу податкових надходжень, і утримуватимемося від включення нових категорій платників податків до існуючих пільгових режимів. Ми розробляємо зміни до Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року, затвердженої КМУ у 2021 році, щоб привести її у відповідність до НСД до 2030 року, затвердженої КМУ у 2023 році. Ми плануємо подати зміни на затвердження КМУ до кінця 2024 року.

24. Заходи податкової політики на найближчу перспективу зосереджені на збільшенні надходжень від акцизів, гармонізації із законодавством ЄС та впорядкуванні податкових пільг. Ми нещодавно вжили заходів з підвищення ставок акцизів, що є першим кроком до поступового підвищення ставок до мінімальних рівнів ЄС у середньостроковій перспективі. Відповідно до НСД, ми також плануємо більш цілеспрямовано та раціонально надавати податкові пільги, мінімізувати втрати надходжень до бюджету та уникати порушення принципів справедливості та економічної ефективності. Ми нещодавно затвердили формальну методологію оцінки податкових пільг та керівні принципи, які визначатимуть (i) кількість питань, що стосуються податкових пільг, які підлягають оцінці протягом щорічного циклу, (ii) стандартизований шаблон оцінки та (iii) процес публікації основних результатів оцінки. Ми будемо поетапно впроваджувати цю методологію і поступово застосовувати її до всіх відповідних питань, спочатку до найбільш значущих податкових видатків, що призведе до

регулярного циклу оцінювання всіх аспектів протягом кількох років. Ми складемо оновлений та повний перелік податкових видатків для публікації разом із бюджетною документацією, починаючи із річного бюджету на 2026 рік.

25. Протягом наступних кількох років ми здійснимо важливі реформи податкової політики, керуючись НСД, щоб задовольнити повоєнні потреби. На додаток до впорядкування податкових пільг, ми посилюватимемо мобілізацію доходів шляхом:

- (i) розробки комплексного пакету заходів на післявоєнний період для реформування оподаткування викидів вуглецю; (ii) аналізу та оцінки оподаткування видобувних галузей; та (iii) визначення принципів оподаткування віртуальних активів, узгоджених з правилами ЄС, зокрема що стосується обміну інформацією та ініціатив Глобального форуму ОЕСР. Робота в деяких з цих сфер вже розпочалася і буде підтримуватися за допомогою технічної допомоги з боку ПБД МВФ та інших партнерів з розвитку.
- У майбутньому, коли дозволять відповідні умови, ми розглянемо реформи, спрямовані на те, щоб зробити податкову систему більш справедливою (наприклад, шляхом запровадження більш прогресивного податку на доходи фізичних осіб (ПДФО)). Також ми плануємо провести комплексну реформу ССО з метою обмеження сфери застосування та можливостей для зловживань. Реформа системи спрощеного оподаткування буде спрямована на мінімізацію можливостей для середнього та великого бізнесу легально уникати сплати податків або приховувати від оподаткування обсяги реалізації товарів та послуг, у тому числі нелегально ввезених чи вироблених, а також на те, щоб зробити економічно недоцільним використання системи спрощеного оподаткування для переведення правової бази трудових відносин у цивільно-правову площину. Зокрема, щонайпізніше з початку 2027 року ми почнемо впроваджувати заходи, які обмежать можливість повернення суб'єктів господарювання до застосування ССО після переходу на загальну систему оподаткування, переглянемо підходи до визначення та індексації порогових значень для застосування ССО, а також звуємо право на застосування ССО за рахунок виключення певних видів діяльності. Однак, як зазначено у НСД, такі реформи ПДФО та ССО потребують адміністративних реформ, у тому числі щодо захисту конфіденційності податкових даних у системах ДПС та надання податковим органам доступу до даних про обсяги коштів на рахунках платників податків у банках.
- Наразі ми розробляємо зміни до законодавства щодо запровадження вимог до звітності операторів цифрових платформ та міжнародного обміну даними відповідно до Директиви Ради ЄС DAC 7 / Типових правил звітності ОЕСР, які дозволять ДПС отримувати від операторів цифрових платформ та міжнародних органів дані про доходи фізичних осіб, які отримують доходи без реєстрації приватного підприємництва чи з використання спрощеної системи оподаткування. Це стане ефективним інструментом контролю за своєчасністю, достовірністю та повнотою декларування таких доходів та сприятиме суттєвому розширенню бази оподаткування за рахунок включення до неї фізичних осіб, доходи яких наразі не оподатковуються. Цей захід сприятиме мобілізації доходів та

гармонізації податкового законодавства України із законодавством ЄС та стандартами ОЕСР, а також стане першим кроком до реформування системи оподаткування шляхом запровадження ДПС нових цифрових інструментів контролю. Ми подамо відповідні законодавчі зміни до Парламенту до кінця квітня 2025 року (**Структурний маяк, кінець квітня 2025 року**).

- Ми також розробляємо законодавчі зміни для впровадження правил боротьби з практиками ухилення від сплати податків, які враховують вимоги Директиви ЄС щодо протидії ухиленню від сплати податків (EU ATAD) та найкращі міжнародні практики запобігання ухиленню від сплати податків і забезпечують ефективний захист податкової бази від розмивання та виведення прибутку з-під оподаткування.

26. Найближчим часом зусилля з реформування Державної податкової служби (ДПС) будуть зосереджені на розбудові довіри громадськості до ДПС та розробці сучасних практик управління комплаєнс-ризиками:

- Очікується, що ми зможемо опублікувати результати опитування платників податків, проведеного раніше у цьому році незалежною компанією до кінця 2024 року і не пізніше ніж за два тижні після того, як ми отримаємо ці результати.
- Ми продовжуємо працювати над покращенням адміністрування акцизного податку, в тому числі на тютюнові вироби. З цією метою, як це передбачено в НСД, ми розробляємо у співпраці з Міністерством цифрової трансформації систему маркування та відстеження і плануємо ввести її в дію до 1 січня 2026 року.
- Ми затвердимо довгостроковий План цифрового розвитку ДПС відповідно до плану виконання НСД (до кінця 2024 року). Він включатиме заходи з поступової консолідації ІТ платформ та інформаційних ресурсів та їх адміністрування незалежним адміністратором.
- Ми вживатимемо заходів для забезпечення конфіденційності та захисту даних в системах ДПС (включаючи інформацію, отриману від платників податків та податкових агентів). Для посилення конфіденційності податкових даних в органах ДПС, до кінця 2024 року ми розробимо концепцію використання податковими органами деперсоніфікованих даних про платників податків (див. розділ 4.2.3 НСД), до моменту виявлення ризику невиконання податкових зобов'язань. Ці зміни в наших системах набудуть чинності до кінця 2026 року.
- Для вдосконалення нашого ризик-орієнтованого підходу до податкового адміністрування, ми розробили методологічний документ для впровадження системи управління податковими ризиками. Ми приймемо план покращення комплаєнсу (Загальний план покращення комплаєнсу) як комплексний документ, що охоплюватиме виявлення, оціночний аналіз та мінімізацію ризиків за основними видами податкових ризиків. У липні 2024 року ми офіційно запустили пілотне випробування нової системи управління комплаєнс-ризиками.

- Ми завершуємо розробку ІТ-бази для програми електронного аудиту, яка автоматично перевірятиме відповідність податкових декларацій іншим даним. Ми забезпечимо повноцінну роботу програми електронного аудиту до кінця 2025 року. Ми також впровадимо ІТ-рішення для SAF-T UA (електронний формат подання даних) для великих платників податків до кінця березня 2025 року.
- Ми також працюємо над: (i) організаційною реструктуризацією, яка відобразить результати функціонального перегляду (до кінця 2024 року) для кращого узгодження організаційної структури ДПС з принципом функціонально організованого податкового адміністрування та підтримки сучасних практик управління комплаєнс-ризиками за функціональним принципом; (ii) підвищенням ефективності обміну інформації з іноземними компетентними органами. У червні 2024 року ми отримали позитивну оцінку Глобального форуму ОЕСР щодо зрілості системи управління інформаційною безпекою.

27. У найближчій перспективі зусилля з реформування Державної митної служби (ДМС) зосереджені на сферах, критично важливих для зниження корупційних ризиків та посилення спроможності боротися з шахрайством:

- Після ухвалення законодавства про криміналізацію митного шахрайства у великих розмірах та контрабанди, ми також подали законодавство щодо модернізації системи адміністративної відповідальності за порушення митних правил, яке має бути ухвалене до кінця 2024 року.
- Ми також активізували зусилля з удосконалення управління комплаєнс-ризиками, в тому числі за допомогою автоматичної системи управління ризиками та значного розширення програми авторизованих економічних операторів (АЕО) з одного учасника наприкінці 2023 року до 65 до листопада 2024 року. Ми забезпечимо постійне збільшення кількості учасників, докладаючи всіх зусиль для збереження її цілісності. До кінця 2024 року ми запровадимо методологію випадкової перевірки, щоб встановити базовий показник комплаєнс-ризиків та оцінити обґрунтованість існуючих критеріїв ризику.
- Ми швидко рухаємося до запровадження нещодавно прийнятого Митного кодексу з ключовими реформами, спрямованими на спрощення процедур, створення засад для звільнення на підставі перевірки на добросовісність та періодичної переатестації, атестації працівників центрального апарату та усіх працівників, створення дисциплінарного комітету, уможливлення найму на роботу на контрактній основі, заборону повторного прийняття на роботу персоналу, звільненого за порушення етики, а також узгодження національного митного законодавства з правилами ЄС до 2027 року. Додаткові реформи включають надання митним органам статусу правоохоронних органів та централізацію митних інформаційних технологій та інфраструктури до середини 2026 року. До кінця червня 2025 року і відповідно до посиленої процедури відбору, передбаченої Митним кодексом, ми призначимо нового постійного голову митної служби (**Структурний маяк, кінець червня 2025 року**). Мінфін здійснюватиме нагляд за відбором, оцінкою ефективності діяльності на основі ключових показників ефективності та настановами щодо

політики керівника ДМС, забезпечуючи прозорість та підзвітність, за одночасного збереження операційної незалежності ДМС. Будь-які вакансії керівників регіональних митних служб будуть заповнюватись якомога швидше. Ми також беремо на себе зобов'язання підвищувати ефективність шляхом поступової та вибіркової централізації та стандартизації таких функцій, як управління персоналом, бухгалтерський облік та судові спори, у всій митній службі України з метою підвищення ефективності, продуктивності та дотримання вимог законодавства.

- Ми запустили ініціативу з визначення критеріїв оцінки впливу Антикорупційної програми ДМС. Ця оцінка буде підкріплена регулярними (кожні два роки) незалежними опитуваннями учасників ЗЕД (трейдерів) щодо сприйняття рівня доброчесності на митниці. Більше того, ми працюємо над: (i) реформуванням політики управління персоналом та політики оплати праці; (ii) покращенням оперативного управління митницею з Центрального офісу служби, включаючи розвиток центрів експертизи для різних функціональних завдань, та (iii) перенесенням підтвердження / перевірки митної документації з пунктів перетину кордону до управлінь всередині території країни.

28. Бюро економічної безпеки України (БЕБ). БЕБ зосередиться на тяжких економічних та фінансових злочинах та зміцнить свій аналітичний потенціал, щоб ефективно запобігати таким злочинам, використовуючи ризик-орієнтований підхід (що доповнюється зусиллями, спрямованими на забезпечення спроможності ДПС та ДМС протидіяти порушенням у податковій та митній сферах). Закон про БЕБ, ухвалений у червні 2024 року, встановлює надійні механізми роботи конкурсної комісії з відбору кандидатів на посаду керівника БЕБ, надаючи право вирішального голосу незалежним експертам з міжнародним досвідом. Незалежні експерти також відіграватимуть важливу роль у процесі атестації існуючого персоналу для оцінки його доброчесності та професійної компетенції, а також у роботі кадрових комісій при відборі нового персоналу. У жовтні було затверджено склад комісії з відбору нового керівника БЕБ і ми перебуваємо в процесі призначення нового керівника БЕБ на основі процесу відбору **(Структурний маяк, кінець лютого 2025 року)**. Новий керівник БЕБ затвердить процедури атестації та сформує атестаційну комісію протягом трьох місяців з дати призначення керівника БЕБ. Атестація керівників підрозділів та територіальних управлінь і їхніх заступників буде пріоритетною задачею. Ми будемо використовувати механізм протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (ПВК/ФТ) для підтримки зусиль з виявлення ухилення від сплати податків та контрабанди товарів у великих обсягах за допомогою інструментів фінансової розвідки, у координації з відповідними органами.

Відновлення середньострокового бюджетного планування

29. Ми продовжимо вдосконалювати планування видатків та середньострокове бюджетне планування (СБП). Завершено діагностику, яка порівнює довоєнні політики та практики середньострокового бюджетного планування на їхню відповідність найкращим практикам **(Структурний маяк виконано, кінець жовтня 2024 року)**. На основі цього діагностичного обстеження ми розробили план дій щодо посилення СБП, який включено до наказу Мінфіну для впровадження. У 2025 році наша увага буде зосереджена на практичному

застосуванні результатів діагностичного обстеження, вдосконаленні базових оцінок та розрахунку вартості нових політик. Спираючись на досвід практичного застосування та за технічної допомоги Бюджетно-податкового департаменту МВФ до кінця жовтня 2025 року ми визначимо наступні кроки для подальшого вдосконалення базових оцінок витрат та розрахунку вартості нових політик, щоб забезпечити їх використання всіма ключовими розпорядниками бюджетних коштів. Ми забезпечимо, щоб реформи, пов'язані з управлінням державними фінансами, включаючи реформи управління державними інвестиціями, були добре узгоджені з СБП (ПЗБ). Завдяки цим реформам уряд України зміцнює свою здатність керувати фіскальною політикою, ефективніше розподіляти обмежені державні ресурси і надалі приводити свою бюджетну систему у відповідність до вимог ЄС.

Пенсії та соціальні видатки

30. Ми робимо кроки для зменшення фіскальних ризиків, що виникають через складність пенсійної системи. Наша пенсійна реформа, проведена до Covid, вирішила питання стійкості, пов'язані зі старінням населення, але не вирішила проблеми складності пенсійної системи. Нечіткість формулювань у законодавстві призвела до численних судових справ з несприятливими для бюджету наслідками. Щоб досягти більшої правової визначеності та уникнути додаткового тиску на пенсійні видатки, спричиненого правовою невизначеністю, ми подамо до Верховної Ради до кінця березня 2025 року:

- зміни до законодавства, що забезпечать негайне набрання чинності частиною 5 статті 61 Закону 3354-20;
- новий законодавчий акт, що заборонятиме будь-які зміни до пенсійної системи через не пов'язані з нею закони (тобто, поза межами пенсійного законодавства).

Ми також зосередимося на консолідації положень пенсійного законодавства для заміни різних галузевих законодавчих актів, які регулюють пенсійні права.

31. За сприяння технічної допомоги Світового банку ми готуємо зміни до пенсійної системи та механізмів підтримки вразливих верств населення:

- **Пенсії.** Протягом декількох наступних років ми плануємо працювати над комплексними концептуальними засадами для вдосконалення та спрощення пенсійної системи і розглядаємо можливість запровадження другого рівня пенсійної системи, коли для цього з'являться відповідні умови. Ми ще раз наголошуємо, що будь-які запропоновані законодавчі зміни, що збільшують пенсійні видатки, повинні супроводжуватися середньостроковим аналізом фіскальної та боргової стійкості, а також чітким визначенням необхідних для цього джерел фінансування у змінах до бюджету Пенсійного фонду України. Ми будемо утримуватися від: (i) запровадження нових спеціальних пенсій або пільг; (ii) прийняття будь-якого нового законодавства, яке призведе до виникнення

додаткових умовних зобов'язань, пов'язаних з пенсійним забезпеченням, не забезпечених фінансовими ресурсами; та (iii) прийняття змін, які будуть призводити до зменшення законодавчо визначеного пенсійного віку. У найближчій перспективі ми вживатимемо заходів щодо обмеження розміру додаткових виплат окремим категоріям пенсіонерів понад накопичувальну частину їхньої пенсії. Ми також запропонуємо уніфікований підхід до щорічного підвищення всіх пенсій, призначених у пенсійній системі, виключно через механізм індексації. Крім того, ми покращимо адресність та запобігатимемо зловживанню певними надбавками до пенсій шляхом уточнення критеріїв отримання права на них.

- **Механізми підтримки вразливих категорій населення.** Ми працюємо над подальшим посиленням адресності та перевірки доходів при наданні пільг вразливим верствам населення. За підтримки Світового банку, в тому числі через програмну позику, ми працюємо над законопроектами щодо консолідації різних видів соціальних виплат. Зокрема, ми вивчаємо можливості інтеграції різних програм соціальної допомоги в єдиний уніфікований пакет на основі індивідуальних потреб незалежно від статусу отримувача (наприклад, ВПО або не-ВПО). У цьому контексті ми також підвищили поріг доходу для отримання права на участь у програмі гарантованого мінімального доходу (ГМД).

Фіскальна прозорість та ризики

32. Заходи з підвищення фіскальної прозорості та зменшення фіскальних ризиків залишаються важливою частиною нашої програми. Зокрема:

- Для посилення зв'язку між оцінкою фіскальних ризиків та передбачуваністю державних видатків ми оновимо методологічні рекомендації (за участі Мінекономіки та інших профільних міністерств у відповідних сферах відповідальності) для оцінки фіскальних ризиків у ключових сферах видатків та умовних зобов'язань, включаючи ДПП, гарантії, місцеві органи влади та державні підприємства. Завдяки більш тісній інтеграції цих оцінок на ранніх етапах бюджетного циклу, аналіз фіскальних ризиків може сприяти прийняттю більш обґрунтованих бюджетних та фіскальних рішень.
- Ми значно покращили аналіз фіскальних ризиків та звітність. У Звіті про фіскальні ризики (ЗФР) для бюджету на 2025 рік представлено розширений аналіз фіскальних ризиків ДП, що включає консолідоване бачення аналізу фінансових результатів та стрес-тестування основних ДП. Надалі за технічної допомоги Бюджетно-фіскального департаменту ми розширимо кількісну оцінку фіскальних ризиків, включивши до неї прогнози фіскальних змінних (дефіцит, борг) за певних шоківих сценаріїв, що містяться у Бюджетній декларації та ЗФР.
- Ми посилюємо спроможність управління фіскальними ризиками державних інвестицій і створили новий підрозділ у складі Департаменту управління фіскальними ризиками Мінфіну. Цей підрозділ доповнюватиме оцінку проєктних ризиків, що проводиться галузевим підрозділом УПІ, Мінекономіки та Мінінфраструктури.

- У співпраці з Мінекономіки Мінфін опублікував у рамках ЗФР перелік ДПП та підготував огляд пов'язаних з ними ризиків і потенційного впливу на бюджет на 2025 рік і на наступні роки. Ми прагнемо покращити звітність щодо фіскальних ризиків ДПП у ЗФР для бюджету 2025 року і звернулися до Бюджетно-фіскального департаменту з проханням про надання технічної допомоги.
- Ми впровадимо функцію управління фіскальними ризиками ДП Мінфіну в нову систему управління ДП та узгодимо її з підзаконними актами, зокрема з Наказом № 984 про фінансові показники. Це вимагає всебічного аналізу фінансових та фіскальних ризиків ДП, для чого ми звернулися до Бюджетно-фіскального департаменту з проханням про надання технічної допомоги. Ми поступово вдосконалюватимемо ідентифікацію, аналіз та звітність щодо зобов'язань державного сектору (ЗДС) та квазіфіскальної діяльності (КФД).
- Мінфін продовжить розробку плати за гарантії, що базується на оцінці ризиків, та підготує зміни до діючої постанови. Ми співпрацюємо з незалежною командою дослідників з Державного податкового університету та Київського національного економічного університету, щоб розробити базову модель оцінки ризиків. Ми очікуємо, що система ризик-орієнтованих комісій буде завершена до кінця 2025 року.
- Ми визнаємо, що визначення цільового призначення доходів, у тому числі через спеціальні фонди, тягне за собою серйозні ризики для прозорості та підвищує складність, що може мати непередбачувані наслідки для бюджетного планування та виконання бюджету. З цією метою ми будемо уникати будь-яких змін до Бюджетного кодексу, які призведуть до додаткового визначення цільового призначення надходжень, в тому числі шляхом створення нових спеціальних фондів та/або передачі існуючих доходів загального фонду до новостворених спеціальних фондів.

33. Ми зміцнюємо механізм обмеження довгострокових боргових вразливостей органів місцевого самоврядування. У 2023 році ми запровадили законодавство щодо розширення переліку органів місцевого самоврядування, які мають право здійснювати місцеві запозичення та надавати місцеві гарантії за погодженням з Мінфіном. У цьому контексті ключовим буде забезпечення боргової стійкості на місцевому рівні шляхом удосконалення нормативно-правової бази та підвищення рівня фіскальної виваженості органів місцевого самоврядування. З цією метою ми докладаємо зусиль для посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування залучати ресурси та управляти боргом і гарантіями. Паралельно ми працюємо над удосконаленням механізму затвердження обсягів та умов місцевих запозичень і місцевих гарантій. Ми також розробляємо методологічну базу, яка регулює відповідні процеси, та створюємо інструменти для моніторингу та контролю боргового навантаження місцевих бюджетів, у тому числі через посилення вимог до звітності.

34. Мінфін залишається відповідальним за нагляд за ФРП. Ми розробили механізм координації з чітко визначеними ролями Мінекономіки та Мінфіну. В той час як Мінекономіки збереже свою роль у визначенні пріоритетних секторів для підтримки МСП та моделюванні всіх необхідних змін, розробці програми «5-7-9» та відповідних фінансових інструментів,

Мінфін буде здійснювати контроль та моніторинг витрат в рамках програми. Це забезпечує належний баланс між цілями підтримки МСП та фіскальними ризиками і гарантує дотримання встановлених напрямів та лімітів банківського кредитування. Асигнування на програму «5-7-9» у бюджеті на 2025 рік будуть відповідати параметрам програми та бюджетним обмеженням. Ми також забезпечимо, щоб програма «5-7-9» залишалася виключно в межах ФРП, не допускаючи її делегування іншим установам (або відтворення ними), за винятком випадків коли це дозволено рішенням уряду після попередніх консультацій з фахівцями МВФ.

35. Реформування програми «5-7-9» супроводжується заходами з посилення ефективності та сталості ФРП відповідно до Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва (Розпорядження Кабінету Міністрів України № 821). Мінфін у співпраці з міжнародними партнерами замовив проведення незалежної оцінки ФРП (яка має бути завершена до червня 2025 року) та його програм підтримки з метою вдосконалення їх операційного дизайну для ефективного обслуговування лише тих МСП, які стикаються з суттєвими бар'єрами у фінансуванні, а також інформування щодо майбутньої ролі ФРП. Крім того, у 2024 році Світовий банк проведе огляд ефективності програми «5-7-9». Ми дочекаємося результатів цього огляду, перш ніж вносити будь-які зміни в структуру або сферу діяльності ФРП. Для забезпечення правової визначеності та залучення широкого кола кваліфікованих кандидатів до наглядової ради ФРП ми нещодавно ухвалили нормативний акт, який прирівнює зобов'язання щодо декларування активів іноземних незалежних членів наглядової ради ФРП до зобов'язань незалежних іноземних членів наглядових рад державних банків, який вступає в дію у листопаді 2024 року з уведенням в дію закону № 3818-ІХ. Для подальшого зміцнення управління та фінансової самодостатності ФРП ми нещодавно підвищили комісію ФРП з 0,15% до 0,5% і переклали відповідальність за сплату таких комісій з уряду на банки, що беруть участь у програмі 5-7-9, а також зобов'язуємося забезпечити:

- Створення наглядової ради ФРП з більшістю незалежних кандидатів (до кінця січня 2025 року).
- До кінця лютого 2025 року ФРП перегляне та оновить свою систему гарантій за потреби, проконсультувавшись з відповідними зацікавленими сторонами, з метою забезпечення адекватної гарантійної підтримки та враховуючи свій фінансовий стан. НБУ офіційно оцінить прийнятність гарантій, наданих ФРП як забезпечення, для розрахунку пруденційних резервів та його коефіцієнтів ліквідності (Додаток 6 до Постанови НБУ № 351), після консультацій з МФО до кінця травня 2025 року.

36. Щоб обмежити фіскальні ризики, будь-які державні кредитні механізми або установи з фінансування розвитку будуть чітко дотримуватися найкращої міжнародної практики. Ми забезпечимо, щоб будь-яке законодавство в цих питаннях відповідало найкращій міжнародній практиці. Зокрема, ми забезпечимо, щоб будь-яка пропозиція враховувала необхідність належного нагляду (в тому числі з боку компетентних органів), наявності бізнес-моделі, що забезпечує довгострокову фінансову стійкість для зменшення

фіскальних ризиків, а також передбачала наявність надійних систем управління ризиками та стандартів корпоративного управління для забезпечення ізолювання від політичного втручання. Запровадження будь-яких нових програм не вплине на існуючі державні програми кредитування та надання грантів, а також на механізм координації з чітко визначеними ролями Мінекономіки та Мінфіну. Перед започаткуванням будь-яких подібних програм ми консультуватимемося з експертами МВФ та іншими міжнародними партнерами. З цією метою до кінця вересня 2025 року ми проведемо зовнішню оцінку законопроекту про національну установу розвитку та пов'язаного з ним законодавства на предмет відповідності найкращим міжнародним практикам та у консультаціях з МФО, визначивши фіскальні наслідки та ризики, а також надавши рекомендації, які мають бути впроваджені до створення інституту фінансування розвитку МСП.

37. Ми продовжимо підвищувати прозорість управління та витрачання бюджетних коштів і коштів на спеціальних рахунках:

- **Фонд ліквідації наслідків збройної агресії.** Фонд добре виконав свою місію в контексті бюджету 2023 року і продовжує виконувати її у поточному році, підтримавши відновлення зруйнованого та пошкодженого майна на суму в 38,1 млрд грн у 2023 році та 16,7 млрд грн за перші дев'ять місяців 2024 року. У 2025 році Фонд продовжить слугувати своїй меті, як це передбачено статтею 43 проєкту Закону про Державний бюджет, а ми продовжимо здійснювати контроль за зобов'язаннями та асигнуваннями разом з Мінфіном, як це передбачено бюджетним законодавством.
- **Спеціальні рахунки.** У квітні 2023 року ми внесли зміни до Бюджетного кодексу, щоб забезпечити прозорість джерел, використання та звітності про кошти на спеціальних рахунках. З середини 2023 року, Мінфін публікує інформацію про джерела та використання коштів на спеціальних рахунках, пожертвуваних фізичними та юридичними особами. Ми прагнемо до подальшої прозорості та підзвітності цих рахунків.

Посилення управління публічними інвестиціями

38. Ми впроваджуємо Дорожню карту 2023 року з реформування нашої системи управління публічними інвестиціями (УПІ). Ця дорожня карта 2023 року допоможе поступово усунути виявлені недоліки у сферах (i) стратегічного планування, (ii) інтеграції державних інвестицій у СБП, (iii) процедур підготовки, оцінки, відбору та реалізації проєктів, (iv) інституційної спроможності та (v) моніторингу та оцінки реалізації. Наші реформи УПІ відповідатимуть принципам бюджетної єдності, узгодженості та передбачуваності, а також посилять координацію між Мінфіном, Мінекономіки, Міністерством інфраструктури та іншими профільними міністерствами, які залишаються відповідальними за виконання проєктів. З метою спрямування реалізації Дорожньої карти 2023 року ми імплементуємо детальний План дій з чітким графіком, який забезпечує чіткий зв'язок між середньостроковим бюджетним плануванням та національними пріоритетами відновлення, визначаючи Мінфін як основного

контролера, що передбачає центральну роль Мінфіну на всіх етапах управління державними інвестиціями. Перший етап Плану дій, що охоплює 2024-25 роки, зараз виконується:

- Як перший крок до реалізації Дорожньої карти 2023 року ми створили Стратегічну інвестиційну раду (CIP), яка відіграватиме центральну роль у визначенні портфеля проєктів, в тому числі затвердженні переліку державних інвестиційних проєктів для включення до бюджету на рік. Ми введемо в дію законодавчі зміни (відповідно до Заходу 1 Плану дій) з метою (i) інтеграції УПІ в бюджетний процес, забезпечивши включення до бюджету лише тих проєктів, які пройшли оцінку та були відібрані в установленому порядку; (ii) визначення функцій учасників процесу УПІ; (iii) запровадження середньострокового планування державних інвестицій, включаючи визначення пріоритетності поточних проєктів; та (iv) встановлення обов'язкового використання об'єднаної ІТ-платформи (DREAM, ІТ-системи Мінфіну та Мінекономіки). Зміни до Бюджетного кодексу нададуть Мінфіну чіткий мандат перевіряти і звітувати у щорічних бюджетних документах, що всі проєкти, які фінансуються з бюджету (а також всі ДПП та проєкти, забезпечені гарантіями), були оцінені та відібрані у встановленому порядку (**Структурний маяк, кінець червня 2025 року**). Крім того, до кінця лютого 2025 року Кабмін затвердить підзаконні акти, необхідні для імплементації змін до Бюджетного кодексу.
- Після прийняття згаданих вище змін до Бюджетного кодексу, Кабінет Міністрів затвердить методологічну базу, що лежить в основі процесу УПІ, включаючи процедури та критерії (як описано в Заходах 17-22 Плану дій) для (i) підготовки проєктів, (ii) формування єдиного портфеля проєктів, (iii) оцінки проєктів, (iv) відбору проєктів, (v) визначення джерел та механізмів фінансування, (vi) реалізації, моніторингу та оцінки проєктів (**структурний маяк, кінець лютого 2025 р.**). Ці процедури забезпечать чіткий розподіл функцій та обов'язків між учасниками процесу УПІ і відповідатимуть таким принципам:
  - i. Ступінь ретельності перевірки буде відповідати масштабу та складності проєкту.
  - ii. Щоб пришвидшити реалізацію, рішення щодо розгляду проєктів будуть своєчасними.
  - iii. Щоб уникнути політичних зобов'язань щодо проєктів до того, як з'явиться достатня впевненість у ключових змінних проєкту (наприклад, кошторис витрат або графік виконання), процедури включатимуть механізми відмови від проєктів або їх модифікації на будь-якій стадії процесу. Ми подамо будь-які необхідні зміни до нормативних актів або законодавства з цією метою. Відповідно до своєї ролі основного контролера, Мінфін матиме право запускати такі механізми, особливо для великих проєктів.
  - iv. Ми уникатимемо конфліктів інтересів, наприклад, коли чиновники оцінюють проєктні пропозиції, подані їхнім міністерством.
  - v. Джерело фінансування буде розглядатися тільки після прийняття рішення про те, що проєкт вартий реалізації. Більше того, наявність фінансування не буде

визначальним фактором при прийнятті рішення, в тому числі для проєктів, які мають зовнішнє фінансування.

- vi. Розгляд проєктних пропозицій Мінфіном, Мінекономіки та Мінінфраструктури проводитиметься комплексно (а не кожним міністерством окремо), щоб взаємозалежність між технічною, економічною та фінансовою оцінками була належним чином врахована в загальній системі забезпечення якості проєктних пропозицій.
- До кінця 2025 року ми ухвалимо зміни до законодавства (відповідно до Заходу 31 Плану дій) для покращення інтеграції УПІ у середньострокове бюджетне планування та управління фіскальними ризиками, що охоплюють: (i) використання та облік багаторічних бюджетних зобов'язань та умовних зобов'язань за державними інвестиційними проєктами; (ii) визначення умовних зобов'язань, які можуть виникнути в результаті ДПП; (iii) управління фіскальними ризиками, пов'язаними з державними інвестиціями, та їхнє розкриття; та (iv) складання бюджетів на державні інвестиції на місцевому рівні.
- Паралельно ми завершимо створення необхідної ІТ-інфраструктури (до кінця 2025 року) і зробимо кроки для підвищення інституційної спроможності відомств, які беруть участь у процесі УПІ.

Е. Стратегія зовнішнього боргу

39. Наші зусилля з відновлення боргової стійкості на довгострокову перспективу, як і раніше, керуються стратегією, яку ми оприлюднили в березні 2023 року. Вирішення питань зовнішнього державного боргу залишається необхідним для того, щоб допомогти закрити розриви у фінансуванні протягом періоду дії програми, зменшити валові потреби у фінансуванні до керованого рівня, у тому числі після завершення програми, а також вивести державний борг на траєкторію стійкості. Ми завершили важливий крок цього процесу, успішно провівши реструктуризацію єврооблігацій, яка завершилась у серпні 2024 року. Нашою метою залишається відновлення боргової стійкості та забезпечення фінансування програми у повному обсязі, у тому числі за умов реалізації песимістичного сценарію. Крім того, наша стратегія розрахована на формування умов, необхідних для залучення приватного сектору до післявоєнної відбудови України та враховує важливість збереження фінансової стабільності.

40. Із завершенням обміну єврооблігацій ми переходимо до додаткових компонентів нашої стратегії:

- *Комерційні вимоги крім єврооблігацій:* На додаток до облігацій, ми маємо намір працювати з (i) ВВП-варантами; (ii) гарантованими державою облігаціями Укренерго; та (iii) зовнішніми комерційними кредитами від комерційних кредиторів, що було частиною периметру реструктуризації, затвердженого к березні 2023 року. З цією метою ми встановили контакт з власниками цих вимог, а також у серпні 2024 року запровадили мораторій на державні

виплати за відповідними інструментами. Ми прагнемо якнайшвидшої імплементації стратегії відповідно до цілей програми щодо боргової стійкості. Ми продовжуємо отримувати допомогу від наших зовнішніх фінансових радників і залишаємося відданими процесу реструктуризації цих вимог, що викликає довіру, згідно із загальною стратегією Програми з прозорими потоками інформації та комунікацією.

- *Офіційний двосторонній борг.* Кредитори Групи кредиторів України продовжують дотримуватись зобов'язань щодо двоетапного процесу, який передбачає продовження поточного режиму призупинення виплат за борговими зобов'язаннями, а також окремо запевнили у тому, що до фінального перегляду програми за підтримки МВФ буде узгоджена остаточна боргова операція, достатня для того, щоб відновити стійкість державного боргу. Перший етап - продовження поточного режиму призупинення виплат за борговими зобов'язаннями до 2027 року - був офіційно завершений у грудні 2023 року. Ми продовжуємо підтримувати тісний контакт з Групою кредиторів щодо реструктуризації зовнішнього комерційного боргу, щоб переконатися, що їх влаштовує загальна стратегія в міру того, як розвиватиметься ситуація. У майбутньому ми будемо домагатися реструктуризації на порівнянних умовах з іншими офіційними кредиторами, в тому числі за гарантованими кредитами, та остаточної реструктуризації цих вимог.

41. Ми вважаємо, що повна реалізація нашої стратегії дозволить нам досягти цільових показників боргової стійкості за базовим сценарієм програми. Ми

зобов'язуємося проводити подальшу роботу з зовнішніми комерційними вимогами, необхідну для відновлення боргової стійкості, відповідно до параметрів програми. Ми зазначаємо, що надзвичайно високий рівень невизначеності, який зараз існує, означає, що важко визначити майбутній сценарій. Якщо сценарій, що переважатиме під час передостаннього перегляду програми (або коли знизиться надзвичайно високий рівень невизначеності, якщо це станеться раніше), буде гіршим, ніж той, на якому базується поточна реструктуризація, тоді буде необхідне подальше врегулювання зовнішніх комерційних вимог. Це відбуватиметься одночасно із реструктуризацією офіційних двосторонніх вимог. Очікується, що подальше врегулювання відбудеться після того, як знизиться надзвичайно високий рівень невизначеності, або, найпізніше, на час передостаннього перегляду програми. Ми продовжуємо залучати юридичних та фінансових радників для надання допомоги в цьому процесі, а також продовжуємо на регулярній основі ділитися інформацією з кредиторами щодо можливого подальшого врегулювання, в тому числі про потенційний діапазон результатів і можливих часових рамок.

42. Для досягнення нашої цілі забезпечення боргової стійкості ми продовжуватимемо суворо обмежувати видачу гарантій (Кількісний критерій ефективності). Буде забезпечено достатній простір для надання гарантій за кредитами міжнародних фінансових організацій (МФО) та іноземних урядів на проекти, у тому числі,

спрямовані на відновлення та відбудову.

Ф. Монетарна та валютно-курсова політика

43. **Наша монетарна та валютно-курсова політика спрямована на захист цінової та зовнішньої стабільності, а також забезпечення достатнього рівня міжнародних резервів.**

Керуючись нашою [Стратегією](#), ми продовжуємо адаптувати нашу монетарну та валютно-курсову політику до змін макроекономічних умов та перспектив, у тому числі обережно продовжуючи валютну лібералізацію, водночас забезпечуючи відновлення зовнішньої життєздатності, що є ключовою метою нашої програми.

Монетарна політика

44. **Ми збережемо відповідну монетарну політику для підтримки цінової стабільності, управління інфляційними очікуваннями та сприяння стабільності валютного ринку.**

Швидка дезінфляція підтримала цикл пом'якшення в першій половині року, що дозволило нам знизити облікову ставку (ОС) на 200 б.п.. Однак, ми зберігаємо облікову ставку на рівні 13% починаючи з нашого липневого КМП, зважаючи на прискорення інфляції через подорожчання енергоносіїв та робочої сили, продовольчі шоки та трансмісію девальвації валюти. Наше рішення також допоможе утримувати реальні ставки на високому рівні, щоб зберегти привабливість гривневих інструментів та обмежити попит на іноземну валюту. До усунення нещодавніх інфляційних шоків ми зберігатимемо жорстку монетарну політику, але будемо готові ужорсточити нашу політику відсоткових ставок, якщо інфляція продовжить прискорюватися швидше, ніж передбачено нашим прогнозом, або з'являться ознаки розбалансування очікувань, і відновити цикл пом'якшення, щойно інфляційний тиск послабиться. Незважаючи на нещодавнє прискорення, очікування залишалися стійкими. Оскільки тиск на інфляцію значною мірою послабиться завдяки стабілізації енергетичної ситуації та очікуваному більшому врожаю наступного року, ми плануємо спрямовувати монетарну політику на підтримання помірної інфляції протягом 2025 року з подальшим поверненням до цілі 5% на горизонті нашої політики до трьох років. НБУ має намір адаптувати свою монетарну політику, якщо баланс ризиків для інфляції та економічного прогнозу суттєво зміниться на прогнозному горизонті. Загалом, відповідно до нашої Стратегії, ми маємо намір утримувати достатньо високі позитивні реальні процентні ставки для підтримки цінової та зовнішньої стабільності.

45. **Ми досягатимемо цілей монетарної політики за допомогою гнучкого режиму інфляційного таргетування, як визначено в оновлених Основними засадами грошово-кредитної політики (ОЗГКП).**

Як передбачено нашою Стратегією, ми маємо намір перейти до повноцінного режиму інфляційного таргетування, коли дозволять умови. Однак, тим часом, як зазначено в оновлених ОЗГКП, з метою забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності ми запровадили тимчасовий режим гнучкого інфляційного таргетування. Він відрізняється від довоєнного за декількома ознаками, в тому числі в частині керованої гнучкості обмінного курсу. Крім того, гнучкість, притаманна нашому режиму інфляційного таргетування допускає короткострокові відхилення від інфляційної цілі у відповідь на шоки, що має полегшити адаптацію української економіки до таких шоків, зберігаючи при цьому

контроль за очікуваннями. Проте наша тверда прихильність досягненню та підтримці цінової стабільності в середньостроковій перспективі має вирішальне значення для формування інфляційних очікувань. Ще однією ключовою відмінністю від довоєнного режиму, відповідно до ОЗГКП, є те, що ми покладаємося на поєднання процентної та валютної політики, а також валютних обмежень та інших інструментів, які узгоджуються з підтриманням цінової стабільності. У цьому контексті ми продовжуємо докладати зусиль для подальшого посилення ефективності ОС і просування у напрямі повернення її ролі основного інструменту політики для досягнення інфляційної цілі. Тим часом, основним завданням валютних інтервенцій є покриття структурного дефіциту та уникнення надмірної волатильності на валютному ринку, що забезпечує його стабільне функціонування. Водночас, щоб підтримати майбутній перехід до повноцінного режиму інфляційного таргетування, ми продовжуватимемо дозволяти достатню гнучкість обмінного курсу, яка слугуватиме амортизатором шоків, водночас запобігаючи накопиченню зовнішніх дисбалансів та зберігаючи цінні резервні буфери.

46. З метою забезпечення належної привабливості гривневих інструментів та посилення монетарної трансмісії ми продовжимо за потреби корегувати операційний дизайн нашої монетарної політики і вживатимемо заходів з управління структурною ліквідністю банківської системи.

- Запровадження системи «нижньої межі» у нашу операційну модель монетарної політики, яка визначає облікову ставку як ставку за депозитними сертифікатами овернайт, продовжує підтримувати монетарну трансмісію. Використання 3-місячних депозитних сертифікатів (доступ до яких прив'язаний до зростання роздрібних гривневих строкових депозитів) підтримало реальну дохідність та обсяги таких депозитів, посилюючи стійкість валютного ринку та фінансування банків. У майбутньому ми продовжимо за потреби вносити технічні корективи до операційного дизайну, щоб забезпечити його відповідність належними монетарними умовами, належну трансмісію монетарної політики, а також підтримати зовнішню стабільність і валютні резерви. Внесення подальших змін до нашого операційного дизайну відбуватиметься на основі ретельного аналізу їх потенційного впливу на поведінку банків та умови монетарної політики, враховуючи необхідність збереження привабливості гривневих активів та монетарної стабільності.
- У жовтні ми підвищили резервні вимоги і частку цих вимог, що може покриватись за рахунок відповідних ОВДП до 60 відсотків, це було покликано посилити гнучкість банків в управлінні ліквідністю та підтримати попит на державні облігації на первинному ринку для задоволення потреб у фінансуванні у 2024 році. Очікується, що це матиме в цілому нейтральний вплив на ліквідність та збільшення вкладення банків у бенчмарк-ОВДП приблизно на 150 млрд грн порівняно з попереднім коригуванням резервних вимог. Ми продовжимо уважно стежити за впливом цих коригувань на умови ліквідності, в тому числі для забезпечення узгодженості з цілями нашої монетарної політики.

- З часом, відповідно до еволюції умов ліквідності, ми можемо розглянути можливість запровадження інструментів зі строком погашення більше, ніж овернайт, щоб досягти, серед іншого, збільшення середньої строкowości погашення наших стерилізаційних операцій, враховуючи наслідки для первинного ринку державних облігацій.

Валютно-курсова політика

47. Ефективна реалізація режиму керованої гнучкості обмінного курсу посилила спроможність валютного ринку до самозбалансування і підвищує роль обмінного курсу як амортизатора шоків, зберігаючи при цьому резерви. Обмінний курс, хоча і підтримуваний валютними інтервенціями, коливається в обох напрямках у відповідь на ринкову кон'юнктуру. Торговельна активність на валютному ринку суттєво зросла, що супроводжувалося помітним збільшенням його глибини: з моменту переходу до керованого гнучкого курсоутворення обсяг операцій без участі Національного банку збільшився більш ніж утричі, а їхня частка – більш ніж удвічі. Спред між готівковим та офіційним курсами залишався «затиснутим», не перевищуючи 0,9%, у вересні-жовтні 2024 року, синхронізуючи таким чином різні сегменти валютного ринку. Загалом це сприяє зниженню чутливості валютного ринку до короткострокової волатильності та посиленню його здатності до самозбалансування. Надання можливості обмінному курсу пристосовуватись до внутрішніх та зовнішніх шоків та підтримання двосторонніх коливань обмінного курсу під впливом змін балансу попиту та пропозиції посилить стійкість валютного ринку та української економіки. Ми продовжуємо уважно стежити за ситуацією на валютному ринку та калібрувати нашу політику валютних інтервенцій для забезпечення досягнення цілі програми щодо зовнішньої стабільності, у тому числі забезпечення відповідності цільовим показникам ЧМР за програмою. Як передбачено нашою Стратегією, валютні інтервенції використовуватимуться для покриття спричиненого війною структурного дефіциту іноземної валюти приватного сектора (водночас покриваючи структурний надлишок валюти державного сектора), та зменшення надмірної волатильності обмінного курсу, тоді як рівень обмінного курсу в інших випадках визначатиметься ринковою кон'юнктурою. Уникнення надмірної волатильності обмінного курсу в рамках режиму керованої гнучкості сприятиме подальшому утриманню інфляційних та курсових очікувань під контролем, а отже, збереженню довіри до гривні та підтримці нашого повернення з часом до повноцінного режиму інфляційного таргетування. Ми також продовжимо сприяти функціонуванню готівкового валютного ринку для забезпечення вузького та стабільного спреду відповідно до нашої Стратегії, в тому числі, шляхом полегшення доступу до безготівкової валюти та збільшення пропозиції готівкової валюти залежно від ринкової кон'юнктури.

48. Ми налаштовані підтримувати достатній рівень валютних резервів протягом періоду дії програми для забезпечення зовнішньої стабільності. Незважаючи на неочікуване зростання попиту на іноземну готівкову валюту, ми досягли кількісного критерію ефективності щодо чистих міжнародних резервів, встановленого на кінець вересня 2024 року, завдяки збільшенню пропозиції валюти – особливо від агропромислового сектора – а також

чистому позитивному випуску валютних ОВДП. Ми залишаємось відданими досягненню визначених цільових показників ЧМР до кінця року та у 2025, щоб забезпечити належний рівень резервів на майбутнє у світлі балансу ризиків.

49. Ми продовжуємо ретельно коригувати валютні обмеження для підтримки економічного відновлення, зберігаючи при цьому стабільність валютного ринку та враховуючи міркування національної та міжнародної безпеки. Відповідно до нашої Стратегії, ми обережно пом'якшили валютні обмеження, зокрема нещодавно додатково послабили обмеження на погашення зовнішніх позик для фінансування облігацій зовнішньої позики корпорацій. Ці реформи спрямовані на покращення інвестиційного середовища, полегшення управління боргом та сприяння притоку капіталу в Україну, з урахуванням оцінок макроекономічних умов та перспектив, а також забезпечуючи узгодженість із загальним комплексом заходів економічної політики. Ми зберігатимемо пильність, продовжуючи реалізацію дорожньої карти валютної лібералізації в рамках нашої Стратегії для забезпечення макроекономічної стабільності. Для забезпечення ефективності наших зусиль з лібералізації ми продовжуватимемо уважно стежити за ситуацією, в тому числі на основі даних на рівні банків, для виявлення та усунення потенційних обхідних шляхів.

Незалежність та управління НБУ

50. Ми і надалі прагнемо уникати емісійного фінансування. Якщо виникнуть несподівані критичні потреби або відбудеться затримка зовнішньої допомоги, ми спочатку розглянемо додаткові заходи, такі як використання надлишкових державних депозитів або вихід на ринок державного боргу. Ми звертатимемося до НБУ за емісійним фінансуванням лише як до останнього засобу і в суворо обмежених обсягах, підкріплених рамковими умовами, які були узгоджені між Мінфіном та НБУ за погодженням з МВФ, і щодо яких у вересні 2024 року була прийнята постанова НБУ. Ми також будемо уникати непрямих форм емісійного фінансування, які не входять до основних функцій НБУ, наприклад, шляхом цільового надання ліквідності банкам для придбання державних цінних паперів на первинному ринку. Ми будемо повністю уникати прямого фінансування позабюджетних програм з боку НБУ.

51. Ми залишаємось повністю відданими взятим зобов'язанням зберігати незалежність та інституційну ефективність НБУ. Сильний та незалежний НБУ залишається критично важливим для досягнення макроекономічної стабільності та сприятиме остаточному поверненню до повноцінного режиму інфляційного таргетування з плаваючим обмінним курсом.

- *Механізми управління.* Ми забезпечимо функціонування надійних механізмів управління всередині НБУ. Ми вдосконалили Меморандум між НБУ та Мінфіном щодо обслуговування НБУ зобов'язань уряду перед МВФ шляхом укладення додаткових угод та необхідних контрактів, а також ретельного моніторингу стану розрахунків між Мінфіном та НБУ.

- *Фінансова незалежність.* Ми продовжимо дотримуватися наших правил утримання прибутку і забезпечимо, щоб розподіл прибутку НБУ до державного бюджету відбувався відповідно до процедур, встановлених Законом про НБУ. Ми зобов'язуємося утриматися від використання прибутку НБУ на цільові видатки і спрямуємо цю категорію доходів до загального фонду Державного бюджету. Нарешті, ми визнаємо, що витрати, пов'язані з проведенням монетарної політики через абсорбування ліквідності (процентні витрати за депозитними сертифікатами НБУ), є необхідними та виправданими для підтримки макроекономічної стабільності відповідно до нашого мандату.

52. Ми робимо конкретні кроки для впровадження рекомендацій Оцінки захисних механізмів 2023 року. У липні, відповідно до однієї з ключових рекомендацій Оцінки захисних механізмів, Рада НБУ за допомогою зовнішніх консультантів провела самооцінку, яка містить рекомендації щодо подальшого вдосконалення її наглядової ролі та колективної придатності. Ми продовжимо працювати зі співробітниками МВФ над розробкою та ухваленням змін до закону про НБУ з метою встановлення належних критеріїв відбору для Ради, посилення гарантій фінансової незалежності, більш чіткого визначення умов доступу контрагентів до операцій з рефінансування та надання екстреної допомоги ліквідності, а також подальшого посилення статусу НБУ як забезпеченого кредитора. Ми забезпечимо заповнення вакантних посад у Раді НБУ до кінця квітня 2025 року.

53. У рамках наших зусиль, спрямованих на досягнення нашої стратегічної мети – вступу до ЄС, ми продовжимо вдосконалювати концептуальні засади та зміст фінансової звітності НБУ. Ми прагнемо забезпечити достовірне та своєчасне подання інформації з урахуванням мети та унікальних особливостей діяльності центрального банку. За підтримки технічної допомоги від МВФ та інших партнерів ми вивчимо досвід європейських національних центральних банків, нормативно-правову базу бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Європейській системі центральних банків (ЄСЦБ), а також оцінимо готовність НБУ до переходу на фінансову звітність за стандартами ЄСЦБ.

54. Ми маємо намір обережно припинити дію спеціальних заходів, вжитих для підтримки цінової та зовнішньої стабільності у воєнний час. Невідкладні виклики воєнного часу зумовили необхідність застосування НБУ низки нестандартних заходів для підтримки макроекономічної стабільності. Ми будемо прагнути до того, щоб такі заходи були цілеспрямованими, щодо них здійснювалась чітка комунікація, і вони мали чіткі часові рамки. Наприклад, у міру того, як структурний надлишок ліквідності зменшуватиметься, ми коригуватимемо операційний дизайн нашої монетарної політики, щоб краще узгодити його з економічними умовами, включаючи оцінку переваг повернення до системи коридору. Як тільки дозволить ситуація, ми зобов'язуємося поступово скасувати заходи воєнного часу. Це зміцнить наш інструментарій монетарної політики, збереже довіру до НБУ та його незалежність, і тим самим підтримає досягнення наших цілей щодо повернення з часом до повноцінного режиму інфляційного таргетування з плаваючим обмінним курсом.

G. Фінансовий сектор

55. Наші широкомасштабні надзвичайні заходи дозволили зберегти фінансову стабільність. Ми продовжуємо уважно стежити за розвитком подій у фінансовому секторі та за потреби будемо вносити необхідні корективи у політику. Незважаючи на серйозний вплив війни, більшість банківських відділень продовжили працювати, послуги онлайн-банкінгу повністю доступні для всіх клієнтів, які мають доступ до Інтернету, система безготівкових платежів функціонує у нормальному режимі, і більшість банків мають надійний рівень ліквідності. Наприкінці 2022 року для забезпечення безперервності функціонування банківської системи ми запровадили «Power Banking». Зараз мережа налічує понад 2 400 відділень, що становить близько 55% усіх банківських відділень, які спроможні надавати банківські послуги клієнтам навіть під час тривалих відключень електроенергії. Проєкт «Power Banking» продовжує еволюціонувати з метою подальшого посилення стійкості. Незважаючи на потужні атаки на енергетичну інфраструктуру у вересні, 98,5% відділень мережі «Power Banking» залишалися відкритими та працювали під час тривалих перебоїв у постачанні електроенергії. В умовах воєнного стану було відкликано ліцензії у восьми малих банків (близько 4 відсотків чистих активів системи) та націоналізовано один банк (також близько 4 відсотків чистих активів системи).

56. Визнаючи важливість обґрунтованого підходу до нагляду, НБУ продовжує проводити детальне діагностичне обстеження банків. Це має вирішальне значення для забезпечення виваженої та послідовної оцінки активів банків, що є основою для здійснення 'тріажу' (сортування активів) та визначення способів остаточного очищення балансу.

- У грудні 2023 року НБУ завершив оцінку стійкості банків, на які припадає 90% активів системи. Ця оцінка активів та платоспроможності виявила незначні потреби в капіталі у п'яти банках, які здебільшого були задоволені. Чотири банки подали плани управління капіталом, які передбачають закриття розриву на суму близько 10 мільярдів гривень (260 мільйонів доларів США) станом на кінець 2023 року у два етапи до березня 2026 року. Результати оцінки стійкості 2023 року знайшли повне відображення у нормативних показниках та фінансовій звітності банків.
- У 2025 році відновиться проведення щорічної оцінки стійкості, яка включає оцінку якості активів та стрес-тестування за базовим та несприятливим сценаріями, а також передбачатиме залучення зовнішніх аудиторів.
- НБУ здійснив оцінку основних фінансових і операційних ризиків фінансової стабільності за різних несприятливих умов у консультаціях з фахівцями МВФ, та відповідно оновив систему моніторингу та реагування НБУ на випадок надзвичайних ситуацій (**Структурний маяк, кінець жовтня 2024 року**).
- У відповідності до Технічного завдання, прийнятого НБУ у січні 2023 року, ми: (i) відразу після стабілізації ситуації завершимо незалежну оцінку якості активів (AQR); та (ii) проведемо подальшу оцінку життєздатності банків. Нині діюча заборона на розподіл банківського капіталу залишатиметься чинною до того часу, поки незалежні висновки оцінки якості активів (AQR) не будуть повністю відображені в регуляторних нормативах

банків та фінансовій звітності, і до банків не будуть застосовуватися подальші фіскальні заходи, що розмивають буфери капіталу. Тим часом регуляторна діяльність НБУ ґрунтуватиметься на результатах наглядових спостережень та оцінках стійкості.

57. Ми сповнені рішучості вжити необхідних заходів для збереження фінансової стабільності та обмеження потенційних фіскальних витрат від будь-яких втручань. Наші пріоритети будуть зосереджені на подальшому збереженні фінансової стабільності із одночасним забезпеченням при цьому фінансової та операційної готовності адекватно реагувати на шоки. НБУ та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), проконсультувавшись із ключовими зацікавленими сторонами та експертами МВФ, розробили плани дій у надзвичайних ситуаціях для реагування на подальші потенційні події з високим рівнем впливу в сферах їхньої відповідальності. Рада з фінансової стабільності ухвалила ці плани, пов'язані з підготовкою до потенційних негативних судових рішень щодо конституційності положень Закону про ФГВФО та оновлений план на випадок непередбачуваних ситуацій з метою підготовки до ризиків судових процесів, пов'язаних з минулими рішеннями щодо виведення банків з ринку. Ми будемо продовжувати стежити за розвитком подій і за необхідності оновлювати ці плани.

58. ФГВФО, Мінфін та НБУ підготують рамкову програму фінансового оздоровлення банків у консультаціях з експертами МВФ (Структурний маяк, кінець грудня 2024 року). Вона базуватиметься на існуючому розподілі ролей і обов'язків між учасниками системи фінансової безпеки і включатиме: (i) заходи з посилення операційної готовності, включаючи регулярне оновлення планів відновлення діяльності та планів на випадок непередбачуваних ситуацій; (ii) підготовку до кінця грудня 2024 року проєкту змін до законодавства з метою закриття ключових існуючих правових та операційних прогалин щодо заходів раннього втручання, тимчасової адміністрації та механізму врегулювання, як передбачено оновленою дорожньою картою, підготованою у вересні 2024 року ФГВФО та Національним банком у консультаціях з МФО; (iii) відновлення роботи координаційного комітету НБУ-ФГВФО для покращення обміну інформацією між НБУ та ФГВФО з метою сприяння співпраці та функціонуванню обох установ; та (iv) забезпечення того, що ФГВФО продовжить мати адекватну фінансову підтримку. З цією метою НБУ відновив вимоги до банків щодо оновлення їхніх планів відновлення, і у жовтні були отримані перші звіти від банків. На основі рекомендацій Ради з фінансової стабільності Адміністративна рада ФГВФО затвердила обсяги та часові рамки для досягнення цільового коефіцієнта гарантування вкладів фізичних осіб. Ми продовжимо надання екстреної фінансової підтримки щонайменше доки не буде досягнуто цільового коефіцієнта покриття. Крім того, НБУ приведе у відповідність до найкращих світових практик критерії прийнятності контрагентів для операцій монетарної політики та їх узгодження з операціями кредитора останньої інстанції. Така рамкова програма зберігає прогрес, досягнутий у рамках попередніх реформ, і бере до уваги довгострокові цілі, пов'язані зі вступом до ЄС.

59. Ми утримуватимемося від внесення будь-яких змін до розподілу ролей та обов'язків учасників системи фінансової безпеки під час воєнного стану. Нинішня

структура системи фінансової безпеки значною мірою сформована реформами, проведеними в рамках попередніх програм за підтримки Фонду, і добре зарекомендувала себе в кризові часи. ФГВФО відіграє важливу роль у системі фінансової безпеки України, забезпечуючи захист вкладів та вирішуючи проблеми неплатоспроможних банків. Відтак, ми визнаємо, що збереження його нинішньої ролі у системі фінансової безпеки є надзвичайно важливим. Після консультацій з МФО (i) ми призначили нового директора-розпорядника у листопаді 2024 року; та (ii) у серпні 2024 року Рада з фінансової стабільності створила робочу групу, до складу якої увійшли представники НБУ, Мінфіну та ФГВФО, для перегляду механізмів управління ФГВФО. Перегляд охоплюватиме склад Адміністративної ради, а також підзвітність ФГВФО, правовий захист, функціонування структур прийняття рішень, внутрішній контроль та процедури призначення директора-розпорядника. Робоча група підготує законодавчі пропозиції щодо усунення прогалин порівняно з належними практиками до кінця березня 2025 року. Нові процедури призначення передбачатимуть залучення незалежної кадрової компанії для надання допомоги у процесі відбору та створенні номінаційного комітету, що складатиметься з представників з правом голосу та МФО в якості спостерігачів.

60. Наші рішення узгоджуватимуться із загальною стратегією щодо скорочення частки державної власності в банківському секторі. Будь-яке рішення, яке потенційно може привести до збільшення частки державної власності в банківському секторі, буде прийматися після консультацій з експертами МВФ і суворо обмежуватися питаннями, пов'язаними з рішеннями щодо збереження фінансової стабільності та національної безпеки під час дії воєнного стану. Усі системні банки з мажоритарною часткою державної власності залишатимуться у сфері відповідальності Мінфіну, а будь-які несистемні банки, що перейдуть у власність держави, не будуть капіталізовані за рахунок бюджетних коштів, а будуть передані ФГВФО для врегулювання у разі порушення ними пруденційних вимог (**Постійно діючий структурний маяк**). Ми розглядаємо, яким чином відобразити наше бачення щодо державних банків та фінансових установ у нашій Стратегії розвитку фінансового сектору. У найближчому майбутньому ключові кроки полягатимуть у наступному:

- Підготовка та впровадження механізму прийняття обґрунтованих рішень щодо будь-яких додаткових банків, які переходять під контроль держави, що має на меті збереження вартості, забезпечення ефективного операційного менеджменту та прийняття рішень щодо майбутнього таких банків.
- Ми продовжимо аналізувати стан банківської системи, а також розвиток подій та потреби у воєнний час. На основі оцінки стійкості НБУ ми розробили плани управління капіталом та скоригували бізнес-плани державних банків, які потребують збільшення капіталу для виконання вимог. Міністерство фінансів, як акціонер державних банків, надало вказівки щодо дотримання державними банками кращої світової практики щодо ризик-апетиту, а НБУ оцінюватиме їхні підходи до визначення ризик-апетиту в рамках тематичної перевірки в рамках щорічної наглядкової перевірки та оцінки (SREP) 2025 року. Після завершення незалежної оцінки якості активів, ми використаємо її результати для оновлення загальної стратегії реформування державного банківського сектору, а згодом, і стратегій щодо

окремих банків з мажоритарною державною власністю, у тому числі, щодо приватизації (відповідно до нашої Стратегії розвитку фінансового сектору).

- У рамках підготовки до приватизації банків з мажоритарною державною власністю Парламентом було прийнято закон про приватизацію державних банків у жовтні 2024 року. Ми також готуємо до продажу два системні державні банки - «Сенс Банк» та «Укргазбанк». До кінця березня 2025 року ми плануємо призначити міжнародно визнаного фінансового радника за прозорою процедурою та після консультацій з міжнародними фінансовими організаціями. Загальний закон про приватизацію не поширюється на приватизацію державних банків. Враховуючи невизначеність щодо часу продажу, ми забезпечимо повноцінне функціонування наглядових рад державних банків, зокрема «Сенс Банку», та запропонуємо зміни до процесу відбору незалежних наглядових рад шляхом створення короткого списку попередньо відібраних кандидатів, щоб до кінця січня 2025 року компенсувати будь-яке скорочення кількості членів у наглядових рада.
- До кінця червня 2025 року Міністерство економіки, консультуючись з Міністерством фінансів, Національним банком України та МФО, розробить стратегію для Української фінансової житлової компанії, яка (i) повністю враховуватиме фіскальні та боргові обмеження, (ii) мінімізуватиме використання бюджетних ресурсів та (iii) узгоджуватиметься із загальними цілями оновленої стратегії розвитку фінансового сектору, затвердженої Радою з фінансової стабільності. Ми не будемо виділяти жодних подальших бюджетних ресурсів Українській фінансовій житловій компанії у 2025 році, доки стратегія не буде готова.

61. Ми здійснимо подальші кроки для приведення інфраструктури фінансового та кредитного ринків у відповідність до кращих міжнародних практик.

- *Фінансова звітність.* Ми відновили законодавчі зобов'язання щодо подання фінансової звітності та звітів про аудит для фінансових установ за 2023 фінансовий рік, а для суб'єктів господарювання, розташованих за межами окупованих територій, за 2024 фінансовий рік. Напередодні цієї зміни НБУ повністю відновив вимоги до пруденційної звітності НФУ. З метою підвищення якості фінансової звітності на ринку небанківських фінансових послуг ми відновили у вересні 2024 року вимоги щодо обов'язкового контролю якості послуг, які надаються аудиторськими компаніями, включаючи перевірку аудиторських звітів, підготовлених відповідно до вимог закону. Ми розширимо функціональні можливості Центру збору фінансової звітності, щоб забезпечити доступ стейкхолдерів до фінансових звітів, що подаються фінансовими установами до Центру у форматі XBRL до кінця грудня 2025 року. Ключові завдання включають визначення та виділення відповідних бюджетів для інтеграції програмних систем суб'єктів звітування, державних користувачів та платформи центру збору фінансової звітності.
- *Правила щодо банківського капіталу.* НБУ привів структуру регулятивного капіталу банків та порядок розрахунку банками показника левериджу у відповідність до норм ЄС. За підтримки Світового банку ми усунемо основні прогалини, що стосуються вимог до

розміру регуляторного капіталу до кінця червня 2025 року, а в подальшому і інші прогалини. Впровадження нових вимог буде поетапним, щоб допомогти банкам інтегрувати їх у свої бізнес-плани. Для приведення у відповідність до Директиви ЄС Національний банк підготує зміни до законодавства щодо збільшення мінімального розміру акціонерного капіталу банків до 5 млн євро в еквіваленті до кінця січня 2025 року, з шестимісячним перехідним періодом для існуючих банків. НБУ продовжуватиме відстежувати економічну ситуацію, пом'якшуватиме заходи контролю та повертатиметься до довоєнного регулювання тоді, коли це буде безпечно, а також за умови дотримання банками нових вимог до капіталу, приведених у відповідність до стандартів ЄС, на основі результатів оцінки стійкості, а також з огляду на роль банківської системи у кредитуванні економіки та участь на внутрішньому борговому ринку.

- *Закон про оцінку майна.* Усвідомлюючи необхідність виваженої (справедливої) оцінки нерухомості та банківської застави для всіх суб'єктів господарювання та органів державної влади, Фонд державного майна (ФДМ), консультуючись з НБУ, НКЦПФР та міжнародними фінансовими організаціями, усуне розбіжності з міжнародними стандартами, та: (i) до кінця червня 2025 року у координації зі Світовим банком подасть до парламенту зміни до закону "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні", який усуває розбіжності з міжнародними стандартами оцінки, а також (ii) до кінця грудня 2025 року ми запропонуємо дорожню карту імплементації, яка включатиме перехідні заходи, деталі допоміжного регуляторного положення та/або інструкції, кроки для посилення цієї професійної діяльності, включаючи додаткові вимоги до підготовки фахівців з оцінки фінансових активів (банківських активів, страхових активів та застави), а також створення реєстру оцінок фінансових активів.
- *Бази даних та індекси нерухомого майна.* У березні 2024 року НБУ та Міністерство юстиції, проконсультувавшись із ключовими зацікавленими сторонами, підготували детальну пропозицію щодо підвищення прозорості ринку нерухомості для учасників (у тому числі міжнародних інвесторів), посилення системного аналізу ризиків та їх пом'якшення, а також оцінки банківської застави. Ця пропозиція містить умови, деталі та часові рамки для впровадження: (i) загальнодоступної бази даних цін операцій з нерухомістю з детальними метаданими, включаючи структурні параметри первинного та вторинного ринку; та (ii) індексів цін на житлову та комерційну нерухомість. На основі цієї пропозиції Міністерство юстиції та НБУ продовжать впроваджувати реформи в терміни, заплановані в пропозиції, щоб запуснути бази даних та опублікувати індекси у вересні 2025 році.
- *Віртуальні активи.* За відсутності надійної нормативно-правової бази віртуальні активи створюють ризики для цінової стабільності, ефективності механізму монетарної трансмісії та податкових надходжень. До кінця лютого 2025 року НБУ та НКЦПФР підготують зміни до законодавства за технічної допомоги МВФ та в консультаціях з МФО, щоб привести його у відповідність до найкращих міжнародних практик, враховуючи цілі економічного розвитку та пом'якшуючи ризики для цінової та фінансової стабільності. Ролі та обов'язки у сфері регулювання та нагляду будуть визначені після консультацій з Радою з фінансової

стабільності та МВФ. До кінця січня 2025 року у консультаціях з МФО ми підготуємо Меморандум про домовленості, який визначатиме механізми координації та обміну інформацією між НКЦПФР та НБУ.

- *Непрацююча експозиція.* НБУ в консультаціях з МФО привів визначення непрацюючої експозиції у відповідність до статті 47а (Непрацююча експозиція) та статті 178 (Дефолт позичальника) Регламенту ЄС 575/2013 Європейського Парламенту та Ради ЄС від 26 червня 2013 року. Зміни набудуть чинності з 1 січня 2025 року і посилять моніторинг з боку наглядових органів та банків. Ми здійснимо подальші кроки для посилення спроможності банків працювати з непрацюючими кредитами та поживлення вторинного ринку непрацюючих кредитів відповідно до стратегії врегулювання непрацюючих кредитів, схваленої Радою з фінансової стабільності.
- *Статус НБУ як забезпеченого кредитора.* Ми посилимо статус НБУ як забезпеченого кредитора відповідно до оцінки МВФ захисних механізмів. До кінця грудня 2024 року ми подамо до Парламенту зміни до законодавства, які відображають узгоджену позицію НБУ та ФГВФО та спрямовані на посилення статусу НБУ як забезпеченого кредитора банків шляхом удосконалення механізмів позачергового задоволення вимог НБУ за рахунок застави, управління та продажу застави.

62. Ми сповнені рішучості й надалі посилювати банківський нагляд.

- *Наглядові панелі.* Процес прийняття рішень Наглядовим комітетом НБУ посилено шляхом запровадження «наглядових панелей» як консультативного органу Комітету, що забезпечує додаткову незалежну експертизу з боку відповідних профільних експертів. У вересні 2024 року, в консультаціях з фахівцями МВФ, ми провели дослідження ефективності нових «наглядових панелей» та відповідним чином скоригували процеси.
- *Перехід до ризик-орієнтованого нагляду.* НБУ підготує та впровадить методологію наглядової оцінки ризиків для визначення пріоритетів наглядової діяльності **(Структурний маяк, кінець грудня 2024 року)**. Ми застосуємо цю методологію до всіх банків і підготуємо план наглядових заходів до кінця грудня 2024 року. Ми також скоригуємо організаційну структуру банківського нагляду з метою підвищення ефективності при переході до ризик-орієнтованого підходу; продовжимо розвивати експертні навички для ефективного нагляду, зокрема, для нагляду за ризиками інформаційно-комунікаційних технологій як частиною операційного ризику; та продовжимо вдосконалювати професійну спроможність банківського нагляду, що включатиме розробку необхідних професійних профілів та багаторічну програму навчання для нових працівників.
- *ПВК та банківський нагляд.* НБУ продовжить посилювати ризик-орієнтований нагляд у сфері ПВК/ФТ за банками, надавачами платіжних послуг та небанківськими фінансовими установами, особливо щодо запобігання корупції, податковим злочинам та незаконному гральному бізнесу. До кінця березня 2025 року ми внесемо зміни до статті 32 Закону про

ПВК/ФТ та відповідні зміни до статті 73 Закону про банки та банківську діяльність для забезпечення того, щоб покарання за порушення об'єктами регулювання та нагляду з боку Національного банку вимог ПВК/ПФТ були ефективними, стримуючими та пропорційними, відповідно до міжнародних стандартів FATF. Фінансові санкції, що застосовуються до таких суб'єктів, визначатимуться законами України та нормативно-правовими актами Національного банку України. У зв'язку з цим ми прагнемо інвестувати в розвиток потенціалу нових та існуючих співробітників НБУ з метою підвищення ефективності роботи організації, збереження гнучкості та швидкого реагування на зміни та виклики у сфері ПВК/ФТ.

- *Нагляд за гібридними бізнес-моделями банків.* Ми визнаємо зростаючу важливість гібридних бізнес-моделей банків, включаючи "Банк як послуга" - моделі, в якій банки інтегрують свої цифрові банківські послуги з небанківськими установами. У жовтні 2024 року, після консультацій з фахівцями МВФ НБУ підготував аналітичний документ, в якому розглядаються специфічні ризики таких бізнес-моделей (включаючи операційну стійкість, критично важливих третіх осіб та ПВК/ФТ), та який узгоджується з міжнародними стандартами та найкращими практиками. Для пом'якшення зростаючого ризику критично важливих третіх осіб банків, небанківських фінансових установ та постачальників платіжних послуг ми (i) підготуємо концепцію оверсайту ризику критичних третіх осіб та операційної стійкості цифрових технологій до кінця лютого 2025 року; та (ii) розробимо та подамо до Верховної Ради законопроект (**пропонований структурний маяк, кінець травня 2025 року**). Він буде підготовлений у консультаціях з МФО та включатиме заходи з виявлення, стримування та пом'якшення ризиків критично важливих третіх осіб, як в умовах роботи установи, так і в умовах припинення діяльності. На суб'єктів господарювання, визначених як критичні треті особи, поширюватимуться вимоги НБУ щодо ділової репутації та професійної придатності.
- *Перехід права власності на банк.* Ми зобов'язуємося забезпечити, щоб будь-який майбутній перехід права власності на банк, у тому числі після націоналізації під час воєнного стану, відбувався лише з урахуванням Закону України "Про банки і банківську діяльність" та після офіційного повідомлення, розгляду і схвалення цього процесу НБУ.

63. Ми зміцнимо правову, регуляторну та наглядову базу для небанківських фінансових установ (НФУ) та фінансових ринків.

- *Законодавча база.* У грудні 2021 року – липні 2023 року ми ухвалили закони "Про фінансові послуги та фінансові компанії" (№ 1953), "Про страхування" (№1909) та "Про кредитні спілки" (№3254). Більшість положень цих законів набули чинності в січні 2024 року, і НБУ підготував необхідні нормативно-правові акти для їх імплементації. Правила для страхових посередників застосовуватимуться з січня 2025 року, а вимоги Директиви 2009/138/ЄС (Solvency II) - з січня 2027 року. НБУ та ФГВФО планують розробити систему гарантування вкладів для кредитних спілок та систему гарантування виплат для компаній зі страхування життя після скасування воєнного стану та після того, як підзаконні акти, необхідні для забезпечення виконання вказаних вище законів будуть повністю імplementовані.

- *Вимоги до капіталу та звітності.* Підвищені вимоги до капіталу для фінансових компаній набрали чинності у липні 2024 року. НБУ підготовлено методологію оцінки наглядних ризиків, яка враховує диференціацію типів НФУ. До кінця грудня 2025 року буде проводитись тестування методології оцінки наглядних ризиків для її подальшого впровадження з метою переходу до ризик-орієнтованого підходу до нагляду за НФУ. До кінця червня 2025 року НКЦПФР підготує проєкт положення про фінансових посередників, який приведе вимоги до їхнього капіталу у відповідність до законодавства ЄС. Положення буде введено в дію до кінця грудня 2025 року після консультацій з МФО.
- *Управління НФУ:* У межах реалізації наглядової стратегії щодо ринку НФУ НБУ надалі посилюватиме перевірку НФУ та їх структур власності на предмет дотримання вимог щодо прозорості та відповідності власників НФУ вимогам щодо ділової репутації та фінансового / майнового стану.
- *Ринок платежів.* Закон 3994-IX, прийнятий у жовтні приводить українське законодавство у відповідність до Директиви ЄС про платіжні послуги (PSD2, 2015/2366) та найкращих міжнародних практик. З метою визначення пріоритетів у наглядній діяльності за надавачами платіжних послуг ми у консультаціях з МФО: (i) підготували концептуальну записку щодо методології оцінки наглядних ризиків у серпні 2024 року та впровадимо цю методологію до кінця грудня 2024 року; (ii) розробимо систему звітності; (iii) зміцнимо наглядову спроможність шляхом найму спеціалістів та підвищення аналітичної компетенції; (iv) підготували концептуальну записку в червні 2024 року щодо регуляторних вимог до електронних платежів між фізичними особами (p2p) та інших подібних електронних платежів. Ми впровадили та продовжуватимемо впроваджувати регулювання з метою обмеження ненормальної поведінки; та (v) у серпні 2024 року підготували концептуальну записку щодо створення публічного реєстру для фіксації порушень з боку держателів карток та торговців, а також його потенційного використання учасниками ринку та державними органами, такими як кіберполіція, СБУ, БЕБ та ДПСУ. Для мінімізації незаконного використання платіжної інфраструктури НБУ до кінця грудня 2024 року підготує законодавчі пропозиції щодо: (i) розширення наглядних повноважень щодо обмеження діяльності надавачів платіжних послуг, які не відповідають регуляторним вимогам; і (ii) створення двох публічних реєстрів, які використовуватимуться банками при встановленні ділових відносин та обслуговуванні клієнтів. Перший буде реєстром осіб з високим рівнем ризику здійснення платіжних операцій пов'язаних з протиправною діяльністю, а другий – реєстром суб'єктів господарювання з метою сприяння правильному використанню кодів діяльності за платежами. Додатково до кінця грудня 2024 року НБУ підготує концептуальну записку щодо заходів для посилення ризик-орієнтованого підходу банками та небанківськими надавачами платіжних послуг.
- *Регулювання ринку капіталу та гармонізація з принципами Міжнародної організації комісій з цінних паперів (МОКЦП/IOSCO).* Після введення у дію Закону № 3585-IX "Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків", ми швидко рухаємося до узгодження з принципами Міжнародної організації комісій з цінних паперів

(МОКЦП/IOSCO) шляхом проведення процесу скринінгу, щоб стати підписантом багатостороннього Меморандуму про взаєморозуміння з МОКЦП до кінця червня 2025 року з повною імплементацією інших положень закону до кінця грудня 2025 року. Для підготовки до впровадження та прискорення критично важливих реформ НКЦПФР (i) запропонує стратегію реорганізації та операційну стратегію у консультаціях з МФО; (ii) оновить та впровадить Кодекс етики працівників Комісії відповідно до найкращих міжнародних практик у консультаціях з МФО; (iii) ініціює завчасну незалежну перевірку Голови та членів НКЦПФР на відповідність вимогами щодо бездоганної ділової репутації та професійної придатності відповідно до статті 12 вищезазначеного закону та розкриття інформації відповідно до Кодексу етики і у консультаціях з МФО; та (iv) до кінця грудня в консультаціях з НБУ вживатиме заходів для забезпечення ефективності заходів контролю за рухом капіталу, в тому числі шляхом гармонізації регулювання та узгодження обмежень на рух капіталу для операцій з цінними паперами з тими, що застосовуються до банківських операцій (**пропонований Структурний маяк, кінець січня 2025 року**). Комісія завершить незалежну перевірку відповідності вимогами щодо бездоганної ділової репутації та професійної придатності до кінця березня 2025 року.

- *Пов'язані особи.* З огляду на наглядові спостереження щодо визнання пов'язаних осіб, ми подали до Парламенту законопроект щодо посилення наглядових повноважень з метою відображення економічних взаємозв'язків та ризиків пов'язаних осіб. Ми зробимо необхідні кроки, щоб сприяти ухваленню закону до кінця березня 2025 року.
- *Прозорість страхування.* В лютому 2024 року ми ухвалили нормативно-правовий акт, який вимагає від аудиторів підтверджувати наявність у страховиків прийнятних активів та оцінювати їхню вартість за 2023 фінансовий рік. Ми також проведемо оцінку доцільності оновлення вимог до розкриття інформації для страхових та перестрахових брокерів до кінця грудня 2025 року.
- *Посилення правової спроможності НБУ.* Необхідні ефективні процедури реагування на порушення у сфері надання фінансових послуг та платіжних послуг, включаючи посилення ролі регулятора у таких процедурах. Національний банк у співпраці з Міністерством внутрішніх справ та Національною поліцією України до кінця червня 2025 року запропонує координаційні заходи, які сприятимуть більш ефективному виявленню, фіксації та розгляду справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з несанкціонованим наданням фінансових та платіжних послуг. Для ефективного реагування на критичні загрози для стабільності нашої фінансової системи у разі несприятливих судових рішень щодо прийнятих НБУ рішень з анулювання ліцензій небанківських фінансових установ, ми у консультаціях з експертами МВФ удосконалимо законодавство, що регулює порядок анулювання ліцензій та ліквідації небанківських фінансових установ

64. Визнаючи важливу роль інфраструктури кредитного та фінансового ринків як каталізатора післявоєнного відновлення економіки, ми вживатимемо заходів для її покращення:

- *Інфраструктура ринку капіталу.* НБУ та НКЦПФР впровадили необхідні механізми для прямого доступу іноземних інвесторів до ринкових боргових інструментів (муніципальних облігацій та інших українських боргових інструментів, пов'язаних з відбудовою). НКЦПФР, Національний депозитарій (НДУ) і НБУ продовжать опрацювання питання щодо встановлення прямого «лінку» між ЦДЦП (Центральний депозитарій цінних паперів) та іноземними ЦДЦП до кінця липня 2025 року, щоб розшири доступ іноземних інвесторів до ширшого спектру інструментів та ринків. До кінця грудня 2024 року НБУ, НКЦПФР і Міністерство фінансів в консультаціях з МФО напрацюють цільову модель інфраструктури ринків капіталу, яка передбачатиме залучення іноземних інвесторів.
- *Вторинний ринок ОВДП.* Найбільша біржа вторинного ринку ОВДП є недокапіталізованою, і НКЦПФР встановила умови рекапіталізації для її власників. Для зменшення ризиків для функціонування вторинного ринку облігацій, НБУ та НКЦПФР скоординували дії для сприяння запуску Розрахунковим центром (центральним контрагентом власником мажоритарного пакету акцій якого є НБУ) послуг з укладання договорів та клірингу за позабіржовими операціями з ОВДП.
- *Система страхування воєнних ризиків.* Створена при РФС робоча група завершила розроблення законопроекту про створення повнофункціональної системи страхування воєнних ризиків. Національний банк України спільно з Міністерством економіки України провели публічні консультації у вересні-жовтні 2024 року в рамках підготовки фінальної редакції законопроекту та його подання до парламенту до кінця грудня 2024 року.
- *Фінансова інклюзія.* Війна ставить під загрозу доступ до фінансових послуг для домогосподарств і підприємств у районах, наближених до зони збройного конфлікту, на звільнених територіях, а також для певних груп населення. Війна також обмежує можливості МФО всебічно оцінювати розвиток та пріоритети фінансової інклюзії. Докладаючи максимальних зусиль, ми зіставили нові дані з допомогою Світового банку, та оновимо нашу стратегію фінансової інклюзії в консультаціях з МФО до кінця березня 2025 року. Ми заохочуватимемо фінансові установи робити більше для задоволення потреб вразливих клієнтів та реінтеграції деокупованих територій. У липні 2024 року НБУ підготував законопроект (№ 12044) щодо спеціалізованої та обмеженої банківської ліцензії, спрямованої на швидке вирішення зростаючих викликів фінансової інклюзії, використовуючи наявну інфраструктуру. Ці спеціалізовані банки (i) повною мірою підпадатимуть під дію Закону України «Про банки і банківську діяльність»; (ii) братимуть участь у системі гарантування вкладів фізичних осіб; (iii) матимуть встановлені ліміти на кредитні та фінансові операції. Пропозиція була підготовлена на основі консультацій з ключовими зацікавленими сторонами та МФО, а також з належним врахуванням передового міжнародного досвіду.

- *Стратегія розвитку кредитування.* У липні 2024 року Рада з фінансової стабільності затвердила стратегію підтримки банківського кредитування, яка має на меті забезпечити єдиний підхід до підтримки нових кредитів з позицій єдиної політики, яка включає пріоритетний міжвідомчий план дій з врегулювання непрацюючих кредитів, розроблений на основі оцінки стійкості НБУ, проведеної у 2023 році. Вона націлена на те, щоб спрямовувати інструменти субсидованого кредитування на ключові пріоритетні галузі під час війни та забезпечити подальший розвиток кредитної інфраструктури для підтримки управління ризиками та прийняття банками кредитних рішень. Регулювання та нагляд НБУ продовжуватиме застосовуватися до установ, які надають фінансові послуги великій кількості клієнтів, а будь-які органи влади чи установи, уповноважені покращувати інфраструктуру кредитування, дотримуватимуться затверджені стратегії. НБУ координуватиме свої дії із іншими залученими органами і до кінця лютого 2025 року розробить деталізовані плани дій для реалізації кроків, запланованих Стратегією на другому етапі реалізації, в тому числі щодо обміну інформацією, захисту прав кредиторів і врегулювання непрацюючих кредитів.
- *Відповідальне споживче кредитування.* З метою посилення прав позичальників, покращення обміну інформацією та заохочення відповідального кредитування у лютому ми подали до Парламенту законопроект щодо вдосконалення державного регулювання та функціонування кредитних бюро. Ми зробимо необхідні кроки, щоб сприяти ухваленню закону Парламентом до кінця квітня 2025 року. Ми також посилимо нагляд за діяльністю кредитних бюро, встановивши вимоги щодо власності та внутрішнього контролю протягом шести місяців після ухвалення закону Парламентом та підписання його Президентом.
- *Похідні монетарні інструменти.* З метою хеджування валютних і процентних ризиків та покращення монетарної трансмісії НБУ в консультаціях з МФО, у тому числі за технічної допомоги, до кінця грудня 2024 року підготує концептуальну записку, яка визначатиме кроки, умови та строки, необхідні для запровадження та розвитку ринку валютних похідних фінансових інструментів (у тому числі форвардних контрактів).

65. Нарешті, ми продовжимо наші зусилля щодо повернення вартості активів від колишніх акціонерів збанкрутілих банків. Ми ще раз підтверджуємо наше зобов'язання продовжувати зусилля щодо повернення вартості активів збанкрутілих банків і утримуватися від будь-якого втручання в поточні стратегії повернення активів найбільшого банку, націоналізованого в 2016 році, та ФГВФО.

Н. Урядування та протидія корупції

Управління відбудовою

66. Наша стратегія післявоєнної відбудови відповідатиме найвищим стандартам прозорості та підзвітності. У координації з міжнародними партнерами ми плануємо повною мірою скористатися перевагами цифрових технологій у реалізації повного циклу державних інвестиційних проєктів, надаючи своєчасну інформацію для прозорого відстеження та аналізу

пов'язаних проєктів протягом усього проєктного циклу від планування до реалізації, включаючи процеси закупівель та витрати. Ми досягнемо цього шляхом створення єдиної цифрової екосистеми для УПІ на базі оновленої системи цифрових закупівель Prozorro Міністерства економіки, IT-систем планування та моніторингу виконання державного та місцевих бюджетів і проєктів МФО, Екосистеми цифрового відновлення для підзвітного управління (DREAM), а також інших відповідних систем та реєстрів. Комплексний аудит використання коштів, виділених на відбудову, аудит ефективності окремих проєктів (включаючи проєктні витрати, досягнення та результати), і своєчасна публікація звітів про результати таких аудитів також будуть ключовими елементами стратегії відбудови. Наша стратегія інтегруватиме та впроваджуватиме механізми запобігання та виявлення корупційних ризиків, а справи, за необхідності, передаватимуться до антикорупційних інституцій для вчинення подальших дій. Відповідно до їхнього меморандуму про взаєморозуміння НАБУ та Державне агентство з відновлення та розвитку продовжать співпрацю та обмін інформацією з метою запобігання та виявлення корупції.

67. Ми докладатимемо зусиль для посилення інституційної незалежності та ефективності ключових аудиторських інституцій з метою забезпечення використання державних коштів, зокрема на відбудову та відновлення, за цільовим призначенням, а також запобігання та виявлення будь-яких зловживань. У зв'язку з цим, буде введено в дію закон, який посилює незалежність (організаційну, функціональну та фінансову), повноваження та ефективність Рахункової палати України (РПУ) для виконання її конституційної функції нагляду за державними видатками відповідно до стандартів Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю, а також для проведення аудиту всіх державних коштів (**структурний маяк, кінець грудня 2024 року**). Зокрема, закон (i) посилить незалежність РПУ, включаючи посилення процесу відбору нових членів РПУ для проведення відкритої, прозорої, надійної та конкурентної процедури з вирішальним голосом незалежних експертів з міжнародним досвідом та вдосконалення процедур звільнення; (ii) встановить, що РПУ має складатися щонайменше з 11 членів; (iii) дозволить РПУ обирати сферу аудиту без будь-яких вказівок або втручання, а також мати повний і своєчасний доступ до всієї необхідної інформації та баз даних для виконання своїх аудиторських функцій; (iv) уповноважить РПУ здійснювати функцію зовнішнього аудиту всіх державних фондів (включаючи фонди або бюджети органів місцевого самоврядування, державних підприємств та позабюджетних фондів); та (v) встановить в законодавстві офіційні процедури для розгляду та моніторингу звітів зовнішнього аудиту та виконання рекомендацій аудиту з відповідними фінансовими та технічними ресурсами; та (vi) запровадить механізм періодичної експертної оцінки незалежними експертами з міжнародним досвідом аудиту протягом десяти років з моменту прийняття закону. Очікується, що прийнятий закон і надалі вимагатиме від РПУ самостійно визначати свої пріоритетні завдання та потреби у фінансуванні і подавати свої пропозиції до Міністерства фінансів під час підготовки бюджетної декларації та державного бюджету; у разі виникнення розбіжностей, а також якщо КМУ не зможе врегулювати такі розбіжності, РПУ і Міністерство фінансів подаватимуть інформацію, включаючи належне обґрунтування та розрахунки, разом з проєктом державного бюджету до парламенту, де остаточне рішення прийматиметься Комітетом Верховної Ради з питань бюджету. У зв'язку з цим 30 жовтня Верховна Рада ухвалила відповідний законопроект. Ми зобов'язуємося

розпочати процес відбору кандидатів на шість вакантних посад членів РПУ та забезпечити повний склад членів РПУ у строки, встановлені законодавством.

Протидія корупції та верховенство права

68. Наш порядок денний реформ у сфері протидії корупції спрямований на ефективну боротьбу з корупцією, підтримання довіри суспільства до верховенства права та просування до нашої мети - членства в ЄС. Ми залишаємося твердо налаштованими зберегти незалежні, компетентні і надійні інституції для протидії корупції на високому рівні. Ми збережемо важко здобуті успіхи у побудові незалежної та ефективної антикорупційної інфраструктури та запобігатимемо будь-якому відступу від досягнутого прогресу.

69. Ми залишаємося твердо налаштовані посилити ефективність антикорупційних інституцій.

- З метою посилення ефективних процедур розслідування корупційних злочинів будуть введені в дію подальші зміни до Кримінального процесуального кодексу, зокрема щодо (i) надання можливості Генеральному прокурору делегувати САП управління запитами про екстрадицію та взаємну правову допомогу у зв'язку з розслідуванням корупційних злочинів, (ii) скасування обов'язкового закриття досудових розслідувань у зв'язку зі спливанням строків досудового розслідування після повідомлення про підозру, а також (iii) з метою належного збалансування завдань оперативного та всебічного розслідування кримінальних правопорушень та захисту прав сторін у кримінальному провадженні надання слідчому судді повноваження після закінчення граничного строку та за клопотанням обвинуваченого або потерпілих осіб своєчасно спонукати прокурорів прийняти рішення щодо досудового розслідування (чи то закриття провадження, чи то завершення досудового розслідування), або відмовити у задоволенні клопотання **(Структурний маяк, кінець грудня 2024 року)**. Крім того, ми забезпечимо повну правову визначеність в частині правового регулювання та визначення строків досудового розслідування після повідомлення про підозру.
- Як і передбачено законом, зовнішній аудит ефективності діяльності НАБУ за участі трьох незалежних експертів з міжнародним досвідом буде завершено, а його звіт оприлюднено **(Структурний маяк, кінець лютого 2025 року)**. Після консультацій з фахівцями МВФ, технічне завдання, а також критерії та методологія, затверджені комісією з проведення зовнішнього аудиту, були опубліковані у листопаді. За результатами аналізу, проведеного аудиторами, аудиторський звіт міститиме чіткі, обґрунтовані та доказові висновки, а також пріоритетні рекомендації щодо ефективності діяльності НАБУ та його операційної та інституційної незалежності.
- Відповідно до наших ширших планів реформування системи судової експертизи для кримінального судочинства, до кінця липня 2025 року, ми забезпечимо НАБУ доступ до

незалежних і компетентних судових експертів, що дозволить йому ефективно виконувати свої слідчі повноваження, зокрема розслідування складних корупційних схем.

- Для ефективної імплементації закону, що надає НАБУ право на перехоплення комунікацій (прослуховування), НАБУ та правоохоронні органи завершили роботу над меморандумом про домовленості щодо плану його імплементації в період після завершення воєнного стану з метою забезпечення НАБУ ресурсами, обладнанням та технологічними рішеннями для самостійного перехоплення комунікацій зі стаціонарних та мобільних пристроїв.
- До кінця січня 2025 ми також приймемо закон про посилення корпоративної кримінальної відповідальності, щоб підтримати зусилля країни щодо приєднання до Конвенції ОЕСР по боротьбі з хабарництвом. Закон застосовуватиметься до приватних та державних юридичних осіб, як резидентів, так і нерезидентів в Україні, і охоплюватиме, серед іншого, внутрішні корупційні правопорушення та відповідатиме міжнародним стандартам.
- Ми зобов'язуємося провести зовнішній незалежний аудит САП та опублікувати аудиторський звіт у межах дворічного терміну, передбаченого змінами до закону про САП, прийнятими у грудні 2023 року.
- Після відновлення публічного доступу до декларацій доходів у січні 2024 року Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) продовжує здійснювати їх моніторинг та перевірку на основі ризик-орієнтованого підходу. Надійна та стійка система декларування активів має вирішальне значення для запобігання та мінімізації корупційних ризиків у сфері закупівель, зокрема для відновлення та відбудови.
- Ми розпочали процес висування та призначення нових членів Громадської ради міжнародних експертів (ГРМЕ), яка здійснюватиме перевірку кандидатів на 24 нові вакансії до Вищого антикорупційного суду (ВАКС) як у першій (15 вакансій), так і в апеляційній (9 вакансій) інстанціях. У листопаді було прийнято закон про продовження мандату ГРМЕ з метою завершення поточного процесу відбору на всі 24 вакансії суддів ВАКС. Ми забезпечимо відкритий та конкурсний відбір на ці нові вакансії та належне забезпечення їхніх кадрових та офісних потреб.

70. НБУ вживає заходів, щоб впровадження інструментів ПВК на основі оцінки ризиків допомагало запобігати, виявляти та протидіяти відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом. Дотримуючись рекомендацій НБУ, виданих у серпні 2024 року, фінансові установи та небанківські установи, що підлягають нагляду, впроваджують ризик-орієнтований підхід до політично значущих осіб, а НБУ здійснює нагляд за таким впровадженням, базуючись на ризик-орієнтованому підході.

71. Ми також підвищимо ефективність режиму кінцевої бенефіціарної власності з метою підвищення прозорості державних закупівель, виявлення конфліктів інтересів через прозорі структури власності та запобігання неправомірному використанню компаній. До кінця грудня 2024 року Міністерство юстиції удосконалив операційні засади отримання адекватної, точної та актуальної інформації про кінцевих бенефіціарних власників.

72. Ми прагнемо удосконалювати дію принципу верховенства права та продовжувати судові реформи. Після ліквідації Окружного адміністративного суду міста Києва у грудні 2022 року ми ухвалимо закон про створення Вищого суду з розгляду публічних спорів (ВСРПС) (з палатами першої та апеляційної інстанцій), який розглядатиме адміністративні справи проти національних державних органів (наприклад, НБУ, НАБУ, НАЗК) суддями, які пройшли належну перевірку на професійну компетентність та добросовісність, з вирішальним і визначальним голосом незалежних експертів з міжнародним досвідом за моделлю Громадської ради міжнародних експертів (ГРМЕ). **(Структурний маяк, кінець грудня 2024 року).** Зокрема, новому суду будуть підсудні справи, віднесені до компетенції ліквідованого Окружного адміністративного суду міста Києва щодо оскарження актів центральних органів державної влади, повноваження яких поширюються на всю територію України, а також адміністративні справи щодо оскарження процедур конкурсних комісій та комісій зовнішнього аудиту, які передбачають участь незалежних експертів (таких як НАЗК, НАБУ та САП). Важливо, що модель ГРМЕ буде задіяна для оцінки добросовісності кандидатів до ВСРПС. Швидке введення в дію нового закону про ВСРПС шляхом призначення мінімальної кількості суддів у строки, передбачені законом, дозволить забезпечити незалежний розгляд адміністративних справ проти національних державних органів та сприятиме утвердженню верховенства права.

Корпоративне управління в державних банках та на державних підприємствах

73. Ми продовжимо зміцнювати управління державними банками (ДБ). Ми залишаємося відданими підтримці духу реформ корпоративного управління в державних банках та забезпеченню їхнього функціонування на професійній та комерційній основі без політичного втручання в операційні питання, а будь-які обмеження, що застосовуються до членів наглядових рад, є виваженими та обґрунтованими. Ми переглянемо систему встановлення та виплати винагороди вищому керівництву всіх державних банків до кінця грудня 2024 року після консультацій з МФО та на основі принципів, що винагорода має бути конкурентоспроможною на міжнародному рівні, послідовною та пропорційною їхнім функціям, обов'язкам, відповідальності, а також враховувати неповну зайнятість на їхніх посадах та обмеження, пов'язані з введенням воєнного стану. Ми також запровадимо порядок проведення щорічного оцінювання ефективності для всіх державних банків у 2025 році. Перша така оцінка ефективності буде проведена Мінфіном для кожного з банків у кінці липня 2025 року. У грудні 2025 року Міністерство фінансів опублікує основні результати своєї першої щорічної оцінки разом із запропонованими Кабінетом Міністрів заходами щодо реагування на ці висновки.

74. Ми продовжимо посилювати корпоративне управління ДП.

- Ми імплементуємо закон №3587-ІХ про корпоративне управління ДП. Це включає, зокрема, розробку підзаконних актів, які запроваджують процеси фінансового планування ДП, включаючи обов'язкові фінансові показники, розроблені за допомогою технічної

допомоги МВФ, які узгоджуються з контролюючою роллю Мінфіну з метою обмеження квазі-фіскальних ризиків та забезпечення боргової стійкості. Кабінет міністрів затвердив положення про фінансові показники у серпні 2024 року (№984), і ми, у разі необхідності, переглянемо фінансові показники не пізніше початку 2027 року перед наступним сезоном фінансового планування ДП у 2028 році. У разі необхідності ми будемо вносити будь-які зміни до фінансових показників через постанову КМУ. Впровадження Закону №3587-IX також включало оновлення процесу висування кандидатів та ефективну процедуру незалежного оцінювання діяльності наглядових рад ДП, що відповідає стандартам ОЕСР. Ми також зобов'язуємося переглянути Постанову 777, яка регулює процедури призначення незалежних членів наглядових рад державних підприємств, до вересня 2025 року у консультаціях із фахівцями МВФ та міжнародними партнерами.

- Ми просуватимемо реформи корпоративного управління в енергетичному секторі, в тому числі з метою завершення формування повного складу наглядової ради Укренерго (7 членів), більшість у якій становитимуть незалежні члени (**структурний маяк, кінець грудня 2024 року**). Зокрема, нові незалежні члени Наглядової ради будуть обрані в ході прозорого процесу відбору на основі заслуг відповідно до стандартів ОЕСР. Перед новою Наглядовою радою буде поставлено завдання в найкоротші терміни обрати нового керівника Укренерго, керуючись тими ж стандартами ОЕСР. Ми розробили рамкову процедуру оцінки наглядових рад і зобов'язуємося розпочати незалежну оцінку наглядових рад ОГТСУ, Нафтогазу та Укренерго у січні 2025 року та завершити її до кінця березня 2025 року.

75. Ми вивчаємо варіанти посилення управління державними підприємствами в рамках існуючої програми реформування корпоративного управління ДП у тісній співпраці з міжнародними партнерами. Спираючись на передовий досвід, ми визначимо обсяг покращення управління ДП, таких як централізовані режими, в тому числі, визначення ролей та мандатів ключових державних установ, залучених до управління ДП, таких як Мінфін, Міністерство економіки, КМУ та Фонд державного майна України (ФДМУ). Ми продовжуємо дотримуватися наступного порядку денного реформи ДП після прийняття Закону №3587-IX (як зазначено в ¶74) та послідовності політики в тісній консультації з міжнародними партнерами, що є важливими передумовами для посилення управління ДП, включаючи: (i) імплементацію відповідного вторинного законодавства для Закону №3587-IX, в тому числі ми створили методологію та забезпечимо подальше проведення регулярних незалежних оцінок наглядових рад ДП; (ii) ми провели оцінку фінансового стану та фіскальних ризиків державних підприємств у політиці державної власності; і (iii) ми розробили комплексну політику державної власності, дивідендну політику та стратегію приватизації (**Структурний маяк виконано**). Ми будемо впроваджувати політику державної власності, включаючи державну дивідендну політику, шляхом: класифікації державних підприємств, що мають стратегічне значення; впровадження концепції приватизації (повної або часткової) у майбутньому, а також підготовки концепції консолідованого управління державними підприємствами; завершення розробки законодавства щодо формування обов'язкових наглядових рад та оцінки діяльності наглядових рад; запровадження фінансової звітності відповідно до МСФЗ з урахуванням відповідного

перехідного періоду; а також впровадження політики розкриття інформації про державні підприємства та політику оплати праці на державних підприємствах (не застосовується до державних банків). Ми будемо консультуватися з МВФ та міжнародними партнерами щодо таких законопроектів та постанов КМУ. Ми зобов'язуємося переглянути політику державної власності до грудня 2025 року. У більш широкому сенсі, ми також оцінимо фінансову життєздатність ключових державних підприємств як внесок у розробку механізму подолання квазі-фіскальних витрат, включаючи застарілі зобов'язання з надання публічних послуг (ПСО) за підтримки технічної допомоги МВФ (див. ¶132).

Реформи енергетичного сектору

76. Нашим безпосереднім пріоритетом залишається стримування негативного впливу війни на енергетичний сектор. Ми продовжуємо реалізувати багатовекторний підхід до подолання енергетичної кризи, а координація донорів відбувається через Українську платформу донорів (UDP) та енергетичну групу «Групи семи+» (G7+). Ми залишаємося рішуче налаштованими, як тільки дозволять умови, на реалізацію амбітної програми реформ, спрямованої на вирішення давніх структурних проблем в енергетичному секторі, які загострилися через війну росії.

- Ми продовжуємо працювати над усуненням пошкоджень, завданих нашим генеруючим потужностям, та щоб забезпечити достатнє постачання електроенергії домогосподарствам і компаніям під час зимового опалювального сезону. Ми також прагнемо зробити нашу енергетичну систему більш стійкою до майбутніх атак, у тому числі за рахунок децентралізованої генерації енергії, включаючи газові турбіни, та «зеленого переходу» в умовах сприятливого ринку та регуляторного середовища з незалежним енергетичним регулятором (див. нижче). Постраждалі компанії здебільшого покладаються на власні оборотні кошти для проведення ремонтних робіт та відновлення енергетичних об'єктів, але ми вдячні за підтримку донорів, зокрема у вигляді обладнання. Ми потребуємо додаткової фінансової допомоги донорів для забезпечення ремонтних робіт, а також програм підтримки децентралізованої генерації електроенергії, включаючи проєкти газової генерації. Ми розширили роль 5-7-9 та ФРП у підтримці енергетичного сектору та впроваджуємо програми кредитування державних банків на підтримку енергетики.
- Для поточного опалювального сезону 2024-25 рр. ми не плануємо додатково імпортувати газ для внутрішнього споживання за базового сценарію, тоді як додатковий газ може зберігатися нерезидентами для потреб країн ЄС. Якщо буде потреба у імпорті газу, Нафтогаз забезпечив додаткове фінансування для імпорту газу від ЄБРР та двосторонніх донорів. Якщо Нафтогаз стикнеться з дефіцитом ліквідності, ми оцінимо суму компенсації за виконання публічних спеціальних обов'язків (ПСО) у 2025 році на основі фактичних документально підтверджених витрат Нафтогазу, перевірених Державною службою аудиту та іншими зацікавленими особами. Відповідні розрахунки будуть завершені до кінця серпня 2025 року. Потенційний тиск на видатки через імпорт газу та компенсацію ПСО

буде врахований за допомогою коригувальника цільових показників бюджетного сальдо у залежності від результатів зазначеної вище оцінки, результатів аналізу заборгованості підприємств теплокомуненерго (ТКЕ) на основі камерального аудиту (див. нижче) та наявних обсягів фінансування, при тому що максимальна величина такого коригувальника буде обмежена сумою в 60 мільярдів гривень (приблизно 0.8 відсотка ВВП).

77. Потенційні заходи з реформування, як тільки дозволять умови, включають поступове додаткове підвищення тарифів (з урахуванням нової тарифної методології та соціальних міркувань), зовнішнє фінансування та прозора та виняткова пряма бюджетна підтримка ДП в енергетичному секторі за умови наявності бюджетних ресурсів. Після завершення війни порядок денний реформ в енергетичному секторі, серед іншого, вимагатиме відновлення та посилення конкуренції на оптовому та роздрібному ринках газу. Крім того, забезпечення стійкості системи та зменшення квазі-фіскальних зобов'язань вимагатиме поступового підвищення тарифів на газ та електроенергію до рівня відшкодування витрат з одночасним виділенням достатньої та адресно спрямованої підтримки для захисту вразливих домогосподарств. На основі пропозиції Міністерства енергетики та внеску зацікавлених сторін КМУ протягом 6 місяців з моменту завершення воєнного стану ухвалить Дорожню карту поступової лібералізації ринків газу та електроенергії з планом імплементації з чіткими часовими рамками на період після завершення воєнного стану. Дорожня карта базуватиметься на технічному аналізі фінансового стану сектору, у координації з Європейською Комісією.

78. Оновлені стратегії ОГТСУ та газотранспортної галузі належним чином відображають нове операційне середовище, прагнуть оптимізувати розмір системи та визначити альтернативні джерела постачання газу. Це матиме вирішальне значення для фінансової та операційної підготовки ОГТСУ до умов «нульового транзиту», коли транзитний контракт закінчиться наприкінці 2024 року. Зокрема, в кінці серпня ми ухвалили законопроект №11083, який дозволяє спеціальний режим роботи для ОГТСУ, щоб зменшити його операційні витрати та обслуговування для некритичних цілей транспортування газу. Щоб допомогти вирішити проблему дефіциту енергії під час майбутнього зимового сезону, ми продовжуємо реалізувати плани щодо встановлення газових турбін для виробництва електроенергії. Нарешті, скориговані тарифи на транспортування на 2025 рік повинні також враховувати фінансове становище ОГТСУ в нових умовах нульового транзиту.

79. Відповідно до наших зобов'язань перед ЄС та іншими міжнародними партнерами, ми забезпечимо незалежність Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП). НКРЕКП відіграє важливу роль в інтеграції українського енергетичного ринку з ЄС, щоб залучати необхідні ПІІ та просувати децентралізацію виробництва електроенергії, і таким чином допомогти зробити енергетичну систему більш стійкою до ракетних атак. Зокрема, з метою приведення Закону України «Про НКРЕКП» у відповідність до європейського законодавства для забезпечення функціональної незалежності НКРЕКП, ми ухвалили зміни до закону №3915-ІХ, щоб звільнити регуляторні рішення НКРЕКП від процедури державної реєстрації (**структурний маяк**

виконано), а також імплементувати статтю 5 Закону України «Про НКРЕКП», яка забороняє державним органам втручатися в діяльність НКРЕКП. Ми призначили двох нових членів НКРЕКП за результатами конкурсу, проведеного відповідно до норм Закону України «Про НКРЕКП». Ми зобов'язуємося розробити систему підзвітності НКРЕКП, яка передбачатиме відображення в законодавстві регулярної зовнішньої оцінки системи управління та незалежності НКРЕКП. НКРЕКП буде звертатись з приводу такої оцінки до Секретаріату Енергетичного Співтовариства. Перша така зовнішня оцінка НКРЕКП буде завершена, а її результати опубліковано до жовтня 2025 року (**пропонований структурний маяк, жовтень 2025 року**). Нарешті, ми забезпечимо, щоб НКРЕКП мала достатню кількість персоналу для виконання розширеного мандату, такого як впровадження REMIT відповідно до норм ЄС та підтримка планів органів влади щодо енергетичної децентралізації.

80. Ми завершили перегляд заборгованості та простроченої заборгованості підприємств теплокомуненерго (ТКЕ) (структурний маяк на кінець жовтня, виконано).

Камеральна перевірка, проведена авторитетною аудиторською фірмою, допомогла з'ясувати обсяг заборгованості та фінансовий стан ТКЕ, в тому числі причини накопичення заборгованості, напередодні опалювального сезону 2024/25 років. Ми вирішимо проблему заборгованості та простроченої заборгованості комплексно, як тільки тиск на бюджет, пов'язаний з війною, зменшиться, розробивши нову методологію розрахунку тарифів, з відображенням у них витрат.

I. Моніторинг програми

81. Моніторинг виконання Програми здійснюється шляхом щоквартальних переглядів за допомогою кількісних критеріїв ефективності, індикативних цілей та структурних маяків. Ми зобов'язуємося надавати експертам МВФ усі дані, необхідні для належного моніторингу програми, включаючи, як детально зазначено в Технічному меморандумі про взаєморозуміння (ТМВ), що додається. Повний графік переглядів наведено в супровідному Експертному звіті, а кількісні критерії детально описані в Таблиці 1. Програма також буде контролюватися за допомогою постійно діючого критерію виконання щодо відсутності накопичення заборгованості за зовнішніми виплатами та стандартних постійно діючих критеріїв виконання. Структурні маяки, визначені в цьому МЕФП, узагальнені в Таблиці 2. Очікується, що сьомий, восьмий та дев'ятий перегляди відбудуться відповідно 1 березня 2025 року, 15 червня 2025 року та 31 серпня 2025 року або пізніше, на основі кількісних критеріїв ефективності, відповідно станом на кінець грудня 2024 року, кінець березня та кінець червня 2025 року та відповідних структурних маяків.

Таблиця 1. Україна: Кількісні критерії ефективності та індикативні цілі
(на кінець періоду; у млн грн, якщо не зазначено інше)

	Вересень 2024				Статус	Грудень 2024		Березень 2025		Червень 2025		Вересень 2025		Грудень 2025
	ККЕ	Коригувальні	Скорегований ККЕ	Факт		EBS/24/108	ККЕ	EBS/24/108	ККЕ	EBS/24/108	Запропоновані ККЕ	EBS/24/108	Запропоновані ЦЦ	Запропоновані ЦЦ
I. Кількісні критерії ефективності 1/ 2/														
Нижня межа касового первинного сальдо сектору державного управління, непов'язаного з обороною, без урахування грантів (- означає дефіцит) 2/	368 313	0	368 313	650 954	Виконано	415 410	415 410	254 800	254 800	546 800	547 200	751 000	752 400	822 000
Нижня межа податкових надходжень (без урахування єдиного соціального внеску)	1 398 600	0	1 398 600	1 527 903	Виконано	2 042 250	2 042 250	485 000	485 000	1 019 600	1 019 600	1 622 200	1 622 200	2 491 045
Верхня межа обсягу гарантованого державою боргу	47 900	13 718	61 618	22 667	Виконано	47 900	47 900	62 860	62 860	62 860	64 357	62 860	64 357	64 357
Нижня межа чистих міжнародних резервів (млн дол. США) 3/	28 800	-4 435	24 365	24 988	Виконано	26 300	26 300	23 800	24 300	24 800	24 800	23 000	23 000	23 000
II. Індикативні цілі 1/ 2/														
Нижня межа загального касового сальдо сектору державного управління без урахування грантів (- означає дефіцит)	-1 123 107	0	-1 123 107	-898 146	Виконано	-1 557 208	-1 801 685	-342 400	-342 100	-719 000	-718 400	-1 146 900	-1 146 000	-1 710 400
Верхня межа обсягів заборгованості сектору державного управління	1 800	0	1 800	1 687	Виконано	1 800	1 800	1 800	1 800	1 800	1 800	1 800	1 800	1 800
Нижня межа соціальних витрат	390 000	0	390 000	427 680	Виконано	537 800	537 800	135 000	132 000	270 000	271 200	410 000	414 000	560 900
Верхня межа обсягів залозичень сектору державного управління у НБУ 4/ 5/	0	0	0	-33	Виконано	0	0	-984	-984	-4 100	-4 100	-1 500	-1 500	-6 500
III. Постійно діючі критерії виконання 1/ 2/														
Верхня межа накопичення сектором загальнодержавного управління нової заборгованості з виплати зовнішнього боргу	0	0	0	0	Виконано	0	0	0	0	0	0	0	0	0
IV. Статті Меморандуму														
Зовнішні проектне фінансування (млн дол. США)	271	...	...	271	...	1 496	1 496	191	191	572	572	1 144	1 144	1 906
Зовнішні фінансування бюджету (млн дол. США) 6/	21 310	...	...	21 310	...	35 367	35 367	9 105	9 105	19 282	19 282	27 280	27 280	35 813
Гранти для підтримки бюджету (млн дол. США)	6 556	...	...	6 556	...	10 012	10 012	429	429	965	965	1 286	1 286	1 608
Кредити для підтримки бюджету (млн дол. США) 6/	14 754	...	...	14 754	...	25 355	25 355	8 677	8 677	18 318	18 318	25 994	25 994	34 206
Відсоткові платежі	284 320	...	...	284 320	...	429 820	429 820	86 700	86 200	244 800	244 800	366 600	366 100	488 800
Перерахування Урядові прибутку НБУ	38 000	...	...	284 320	...	38 000	38 000	0	0	63 861	63 900	63 861	63 900	63 900
Державні облігації для цілей докапіталізації банків та фінансування ФГВФО	0	...	...	0	...	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Загальна сума надходжень від продажу конфіскованих активів та переказу з банківських рахунків росії	0	...	...	16 737	...	23 743	23 743	0	0	0	0	0	0	0
Витрати на придбання газу, Компенсація ПСО та трансферти Оператору ГТС	60 000	...	...	0	...	60 000	60 000	0	0	0	0	0	0	0
Касове сальдо загальнодержавного сектора, без грантів бюджетної підтримки, казначейські запити за поточним обмінним курсом (- означає дефіцит, у млрд грн)	-1 046,6	...	...	-969,4	...	-1 741,1	-1 850,4	-342,4	-342,1	-719,0	-718,4	-1 146,9	-1 146,0	-1 710,4

Джерела: Органи державної влади України; оцінки та прогнози фахівців МВФ.

1/ Визначення і коригувальники вказано в Технічному меморандумі про взаєморозуміння (ТМВ).

2/ Цілі та прогнози на 2024, 2025 роки вказані наростаючим підсумком з 1 січня 2024, 2025 року відповідно.

3/ Розраховано з використанням програмних облікових обмінних курсів, визначених у ТМВ.

4/ З кінця минулого кварталу.

5/ На грудень 2024 року і далі, розраховано з використанням прогнозованих погашень ОВДП станом на 10 вересня 2024 року.

6/ Не включає потенційні виплати МВФ в рамках EFF.

Таблиця 2. Україна: Структурні маяки (модифіковані/нові СМ – жирним шрифтом; синім позначено новий термін виконання)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Статус виконання
1	Набуття чинності законом про внесення другого пакету змін до бюджету на 2023 рік	Фіскальний	Кінець квітня 2023 р	Виконано
2	Внесення до ВРУ законопроєкту щодо відновлення дії та посилення Статті 52 Бюджетного кодексу, щоб обмежити внесення спонтанних змін до закону про бюджет	Фіскальний	Кінець травня 2023 р.	Виконано
3	Підготовка плану дій, в тому числі для усунення недоліків, виявлених під час опитування платників податків, щодо сприйняття служб, як внесок у дорожню карту Національної стратегії доходів	Фіскальний	Кінець травня 2023 р.	Виконано
4	Внесення на розгляд Верховної Ради проєкту закону, який відновить дію статей Бюджетного кодексу, що встановлюють обмеження на надання державних гарантії з чіткими критеріями надання таких гарантії (у тому числі для пріоритетних секторів)	Фіскальний	Кінець травня 2023 р.	Виконано
5	Внести зміни до Бюджетного кодексу та відповідної нормативно-правової бази з метою підвищення прозорості та підзвітності спеціальних рахунків і консолідації їх на рівні сектору загальнодержавного управління як спеціального фонду Державного бюджету	Фіскальний	Кінець травня 2023 р.	Виконано
6	Підготовка стратегії, переходу до більш гнучкого режиму обмінного курсу, пом'якшення валютного контролю і повернення до таргетування інфляції, що базується на виконанні конкретних передумов	Монетарна і валютно-курсова політика	Кінець червня 2023 р.	Виконано
7	Прийняття законопроєкту про податкову політику та адміністрування податків, підготованого у рамках МПЗР	Фіскальний	Кінець липня 2023 р.	Не виконано (виконано із затримкою)
8	Передача пакету акцій Оператора ГТС безпосередньо Міністерству енергетики та прийняття нового статуту	Енергетика/ Корпоративне управління	Кінець липня 2023 р.	Не виконано (виконано із затримкою)
9	Набуття чинності законом, що відновить подання декларацій посадовими особами, які прямо не задіяні у мобілізації та воєнних діях, та відновлення функції НАЗК з перевірки та верифікації декларацій	Урядування/ Протидія корупції	Кінець липня 2023 р.	Не виконано (виконано із затримкою)
10	Введення в дію статей Бюджетного кодексу, які дозволять підготовку середньострокового бюджетного планування, розробку боргової стратегії, а також обмеження ризиків за державними гарантіями	Фіскальний	Кінець вересня 2023 р.	Виконано

Таблиця 2. Україна: Структурні маяки (модифіковані/нові СМ – жирним шрифтом; синім позначено новий термін виконання)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Статус виконання
11	Представлення у бюджетній декларації на 2024 рік прогнозів за основними категоріями доходів і видатків та джерел фінансування дефіциту на 2025–2026 роки, а також звіту про фіскальні ризики, що включатиме детальну інформацію про державні підприємства енергетичної сфери та критичної інфраструктури	Фіскальний	Кінець вересня 2023 р.	Виконано
12	Внесення змін до Закону про ПВК/ПФТ з метою відновлення зобов'язань фінансових установ щодо запровадження посиленних заходів належної перевірки політично значущих осіб, що співвідноситься з ризик-орієнтованим підходом, який відповідає стандартам FATF	Урядування/ Протидія корупції	Кінець вересня 2023 р	Не виконано (виконано із затримкою)
13	Посилення управління та нагляду за банками шляхом: (i) відокремлення підрозділу, що займається пов'язаними особами, від підрозділу банківського нагляду, (ii) впровадження «наглядових панелей», як консультативного органу Комітету з питань нагляду, та (iii) відновлення планових виїзних перевірок банківських та небанківських установ, залишивши на розсуд НБУ питання, пов'язані з безпекою персоналу	Фінансовий сектор	Кінець вересня 2023 р	Виконано
14	Підготовка Мінфіном разом з ДПСУ та ДМСУ планів дій, що включатимуть короткострокові та середньострокові заходи, що охоплюють ключові сфери реформ визначені майбутньою діагностикою, які будуть інтегровані в загальну Національну стратегію доходів (НСД)	Фіскальний	Кінець жовтня 2023 р.	Виконано
15	Оновлення та публікація Середньострокової стратегії управління державним боргом з метою її узгодження із цілями програми	Фіскальний	Кінець жовтня 2023 р.	Виконано
16	Спрощення системи декларування активів через прив'язки до інших баз даних та реєстрів відповідно до юридичних зобов'язань публічних службовців подавати правдиві та своєчасні декларації	Урядування/ Протидія корупції	Кінець жовтня 2023 р	Виконано
17	Відбір та призначення Наглядової ради для ОГТСУ	Енергетика/ Корпоративне управління	Кінець жовтня 2023 р	Виконано
18	Перегляд поточних процедур управління державними інвестиціями (УДІ) та розробка дорожньої карти заходів з тим, щоб (i) до всіх державних інвестиційних проєктів застосовувалися уніфіковані підходи УДІ, у тому числі до проєктів ДПП; інвестиційні проєкти відбиралися на конкурсній основі з прозорими критеріями відбору та відповідали середньостроковому бюджету; (iii) посилені повноваження були надані Мінфіну, включаючи чітку роль контролю на різних етапах циклу інвестиційного проєкту	Фіскальний	Кінець грудня 2023 р.	Виконано

Таблиця 2. Україна: Структурні маяки (модифіковані/нові СМ – жирним шрифтом; синім позначено новий термін виконання)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Статус виконання
19	Ухвалити Національну стратегію доходів	Фіскальний	Кінець грудня 2023 р.	Виконано
20	Ухвалити законодавство для посилення інституційної автономії та ефективності САП шляхом виділення її в окрему юридичну особу, зокрема, щодо процедур відбору, спроможності регулювати організаційну діяльність, механізмів дисциплінарної відповідальності та підзвітності, а також автономії відповідно до Кримінального процесуального кодексу	Урядування/ Протидія корупції	Кінець грудня 2023 р.	Виконано
21	На основі висновків робочої групи, яка працює над заходами щодо мобілізації надходжень підготувати заходи (податкові та неподаткові), для мобілізації доходів у розмірі щонайменше 0.5 % ВВП для включення до бюджету 2024 року	Фіскальний	Кінець лютого 2024 р.	Виконано
22	Розробка концептуальної записки щодо програми 5-7-9 з пропозиціями націлити її на малі та середні підприємства, поступово відмовляючись від участі великих компаній, посилити моніторинг та підтримувати адекватні захисні механізми	Фіскальний	Кінець березня 2024 р.	Виконано
23	Внести зміни до процесуального кодексу з метою раціоналізації справ або питань, які мають розглядатися в першій інстанції одним антикорупційним суддею або колегією у складі трьох антикорупційних суддів.	Урядування/ Протидія корупції	Кінець квітня 2024 р.	Не виконано (виконано із затримкою)
24	Прийняти новий закон про БЕБ з чітким мандатом та обсягом слідчих повноважень, що відповідає передовому досвіду, зосередивши увагу на основних економічних злочинах та забезпечивши правову базу для діяльності БЕБ у питаннях добору керівництва та персоналу. Закон враховуватиме існуюче розмежування між слідчими повноваженнями БЕБ та НАБУ	Фіскальний	Кінець червня 2024 р.	Виконано
25	На основі результатів дорожньої карти з розробки процедур УДІ прийняти урядову постанову з планом дій та графіком виконання, яка забезпечить чіткий зв'язок між середньостроковим бюджетним плануванням і капітальними видатками, включно з пріоритетами відбудови, із чітким зазначенням контролюючої ролі Мінфіну	Фіскальний	Кінець грудня 2024 р.	Виконано
26	Розробити методологію оцінки ефективності податкових пільг, включаючи їхню вартість для бюджету, для того, щоб мати єдиний підхід до реформи	Фіскальний	Кінець вересня 2024 р.	Виконано
27	Визначити основні публічні компанії, які серйозно постраждали від війни, та підготувати аналіз потенційних фіскальних та квазі-фіскальних витрат	Фіскальний	Кінець вересня 2024 р.	Виконано

Таблиця 2. Україна: Структурні маяки (модифіковані/нові СМ – жирним шрифтом; синім позначено новий термін виконання)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Статус виконання
28	Ухвалити зміни до Митного кодексу відповідно до найкращих міжнародних практик.	Фіскальний	Кінець жовтня 2024 р.	Виконано
29	За технічної допомоги МВФ провести діагностичний аналіз довоєнної політики та практики середньострокового бюджетного планування порівняно з найкращими практиками	Фіскальний	Кінець жовтня 2024 р.	Виконано
30	НБУ оцінити ключові фінансові та операційні ризики для фінансової стабільності за різних несприятливих сценаріїв розвитку подій та підготувати плани дій на випадок непередбачуваних ситуацій.	Фінансовий сектор	Кінець жовтня 2024 р.	Виконано
31	Проаналізувати заборгованість та оцінити фінансовий стан підприємств централізованого теплопостачання (ТКЕ) за допомогою камерального аналізу, проведеного авторитетною аудиторською фірмою, в тому числі шляхом розмежування заборгованості до та після лютого 2022 року	Енергетика	Кінець жовтня 2024 р.	Виконано
32	Для забезпечення функціональної незалежності НКРЕКП ухвалити зміни до закону №3354-IX, які звільнять регуляторні рішення НКРЕКП від процедури державної реєстрації, відповідно до §79 МЕФП.	Енергетика	Кінець грудня 2024 р.	Виконано
33	Розробити політику управління державною власністю у державних підприємствах, політику дивідендів і стратегію приватизації	Корпоративне управління в ДП	Кінець жовтня 2024 р.	Виконано
34	Ухвалити зміни до Бюджетного кодексу відповідно до Дії 1 Плану дій УПІ від червня 2024 року, як зазначено в §39 МЕФП.	Фіскальний	Кінець січня 2025 р.	
35	Призначити нового керівника БЕБ на основі процесу відбору.	Фіскальний	Кінець лютого 2025 р.	
36	КМУ затвердити методологічну базу, що лежить в основі процесу УПІ, як зазначено в §39 МЕФП.	Фіскальний	Кінець лютого 2025 р.	
37	Подати до Парламенту законодавчі зміни для запровадження вимог податкової звітності для операторів цифрових платформ	Фіскальний	Кінець квітня 2025 р.	
38	Призначити постійного керівника ДМС.	Фіскальний	Кінець червня 2025 р.	

Таблиця 2. Україна: Структурні маяки (модифіковані/нові СМ – жирним шрифтом; синім позначено новий термін виконання)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Статус виконання
39	Подати вчасно Бюджетну декларацію на 2026-2028 рр. відповідно до параметрів програми.	Фіскальний	Кінець червня 2025 р.	
40	Всі системні банки з мажоритарною державною власністю відноситимуться до сфери відповідальності Мінфіну, а будь-які несистемні банки, що перейдуть у державну власність, не будуть докапіталізовані за рахунок бюджетних ресурсів і будуть передані ФГВФО для врегулювання у разі порушення пруденційних вимог	Фінансовий сектор	Постійно	
41	ФГВФО, Мінфін та НБУ підготують рамкову програму фінансового оздоровлення банків у консультаціях з експертами МВФ.	Фінансовий сектор	Кінець грудня 2024 р.	
42	Впровадити методологію оцінки наглядових ризиків для формулювання пріоритетів наглядової діяльності	Фінансовий сектор	Кінець грудня 2024 р.	
43	Завершити формування повного складу наглядової ради Укренерго (7 членів), більшість у якій складатимуть незалежні члени	Енергетика	Кінець грудня 2024 р.	
44	Внести зміни до Кримінального процесуального кодексу, які дозволять Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі керувати запитами про екстрадицію та взаємну правову допомогу, а також раціоналізувати наслідки спливу строків досудового розслідування (у тому числі у справах про корупцію) відповідно до підпункту 1 ¶169 МЄФП.	Урядування/ Протидія корупції	Кінець грудня 2024 р.	
45	Завершити зовнішній аудит ефективності Національного антикорупційного бюро України за участю трьох незалежних експертів з міжнародним досвідом та опублікувати звіт про його результати	Урядування/ Протидія корупції	Кінець лютого 2025 р.	
46	Ухвалити закон про створення нового суду, який розглядатиме адміністративні справи проти національних державних органів (наприклад, НБУ, НАБУ, НАЗК) суддями, які пройшли належну перевірку на професійну компетентність та добросовісність	Урядування/ Протидія корупції	Кінець грудня 2024 р.	
47	Увести в дію зміни до закону для реформування Рахункової палати України (вищого органу фінансового контролю), в тому числі шляхом запровадження вирішального голосу незалежних експертів з міжнародним досвідом при перевірці нових членів, встановлення мінімум 11 членів, розширення обсягу її аудиторських функцій та здійснення заходів із забезпечення фінансової незалежності РПУ відповідно до	Урядування/ Протидія корупції	Кінець грудня 2024 р.	

Таблиця 2. Україна: Структурні маяки (модифіковані/нові СМ – жирним шрифтом; синім позначено новий термін виконання)

	Структурний маяк	Сектор	Термін виконання	Статус виконання
	міжнародних стандартів для вищих органів фінансового контролю, відповідно до 167 МЕФП.			
48	Підготувати комплексну операційну стратегію для НКЦПФР, в тому числі ініціювати проведення незалежної перевірки професійної придатності і ділової репутації	Фінансовий сектор	Кінець січня 2025 р.	
49	Підготувати та подати до парламенту законопроект про ризик критичних третіх осіб фінансового сектору.	Фінансовий сектор	Кінець травня 2025 р.	
50	Завершити та опублікувати зовнішню оцінку НКРЕКП, проведenu Секретаріатом Енергетичного Співтовариства (за запитом)	Енергетика	Кінець жовтня 2025 р.	